

Faunaschade

Inventarisatie bij 10 grote akkerbouwgewassen

Marian Vlaswinkel, Kees van Wijk en Wout Uijthoven

© 2009 Wageningen, Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Praktijkonderzoek Plant & Omgeving.

Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V. is niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die kunnen ontstaan bij gebruik van gegevens uit deze uitgave.

PPO Publicatienr. 3250133200

Dit projectrapport geeft de resultaten weer van het onderzoek dat het Praktijkonderzoek Plant & Omgeving heeft uitgevoerd in opdracht van:

Postbus 29739
2502 LS Den Haag

Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V.

AGV

Adres : Edelhertweg 1, Lelystad
: Postbus 430, 8200 Ak Lelystad
Tel. : 0320 - 29 11 11
Fax : 0320 - 23 04 79
E-mail : info.ppo@wur.nl
Internet : www.ppo.wur.nl

Inhoudsopgave

pagina

SAMENVATTING.....	4
1 INLEIDING	5
2 ALGEMEEN	6
2.1 Flora- en Faunawet.....	6
2.1.1 Algemeen.....	6
2.1.2 Beschermdediersoorten	6
2.1.3 Wildsoorten	6
2.1.4 Onbeschermdediersoorten	7
2.2 Fauna Beheer Eenheid en Wild Beheer Eenheid.....	7
2.3 Faunafonds	8
3 VRIJSTELLINGEN, AANWIJZINGEN EN ONTHEFFINGEN.....	9
3.1 Landelijke vrijstelling en ontheffing	9
3.2 Evaluatie Foerageergebieden 2005-2008	11
3.3 Handreiking voor het beleid ten aanzien van overzomerende ganzen.....	12
3.4 Schade-uitkering Faunafonds	13
3.5 Wat te doen bij schade.....	17
4 GEGEVENS FAUNAFONDS	20
4.1 Beschadigd areaal per gewas.....	20
4.2 Getaxeerd en uitgekeerd bedrag per gewas.....	21
4.3 Beschadigd areaal per diersoort	22
4.4 Getaxeerd en uitgekeerd bedrag per diersoort.....	25
5 GEGEVENS FAUNAFONDS PER GEWAS UITGESPLITST	27
6 GESPREKKEN BOEREN EN TAXATEURS OVER TAXATIE EN VERGOEDING.....	30
7 DISCUSSIE	33
8 CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	35
BIJLAGE 1. GANZEN	36
BIJLAGE 2. PROVINCIALE REGELINGEN	40

Samenvatting

In dit verslag wordt weergegeven welke informatie beschikbaar is betreffende de financiële gevolgen van faunaschade voor de qua areaal 10 belangrijkste akkerbouwgewassen. Hiervoor zijn de cijfers van het Faunafonds gebruikt. Deze opdracht is uitgevoerd voor het Productschap Akkerbouw.

Uit de gegevens blijkt dat de grauwe gans met 42% de grootste schadeveroorzaker is. Wordt er naar het areaal dat beschadigd is gekeken dan is dit 38%. Ganzen (grauwe gans, brandgans, kolgans, rotgans en smient) veroorzaken 79% bedrag dat getaxeerd wordt. Wordt er naar het areaal dat beschadigd is gekeken dan betreft dit 81%.

Voor een tegemoetkoming van het Faunafonds bij schade is het van belang dat men weet welke soorten ganzen er op een perceel aanwezig zijn. Niet alle schade aan ganzensoorten bijv. Nijlgans, Canadese gans en soepgans, wordt uitgekeerd. Een poster met de diverse ganzensoorten zou hierbij handig zijn.

Qua gewas is wintertarwe het gewas met de meeste schade (62%). 72% van het areaal dat beschadigd is, is wintertarwe.

Verder staan graszaad, maïs, zomergraan, suikerbieten, overige akkerbouwgewassen, bonen, aardappelen, voedergewassen en koolzaad qua areaal in de top 10. Als gekeken wordt naar getaxeerde schade dan komen in de top 10 erwten en kruiden naar voren in plaats van voedergewassen en koolzaad.

De uitgekeerde schade per jaar blijkt iets meer dan 1,6 miljoen. Het areaal met schade was in 2007 7450 en in 2008 7150 ha. In werkelijkheid is dat meer, want niet alle schade wordt opgegeven en niet alle faunasoorten komen in aanmerking voor een tegemoetkoming.

Er zit soms nogal wat verschil tussen het getaxeerde bedrag en het uitgekeerde bedrag. Dit wordt volgens het Faunafonds veroorzaakt doordat:

- de aanvrager (grondgebruiker) niet aan de door het bestuur van het Faunafonds in de beleidsregels vastgestelde eisen heeft voldaan o.a. met betrekking tot voorkoming en beperking van schade.
- Ook in veel gevallen (buiten de aangewezen ganzenfoerageergebieden of vogelrichtlijngebieden) in de winterperiode een eigen risico van toepassing is van 5% met een minimum van € 250 per bedrijf per jaar.

Om meer en betere gegevens over overzomerende ganzenschade te krijgen, zou het verstandig zijn als overzomerende ganzenschade apart werd gemeld. Dus een perceel met winterschade moet ook weer na 1 april aangemeld worden als er ook in datzelfde perceel zomerschade optreedt. Uit de gegevens van het Faunafonds bleek dat 29% van het uitgekeerde bedrag veroorzaakt werd door overzomerende ganzen.

Uit gesprekken met boeren en taxateurs blijkt dat er vaak geen discussies zijn over hoe er getaxeerd wordt door de taxateur, maar wel over het uitgekeerde bedrag. Zo wordt bijvoorbeeld de opbrengst van stro en het extra rijden in verband met bemesting en onkruid niet meegenomen. Ook extra bespuitingen en ongelijke afrijping van graanpercelen blijven buiten beeld bij de vergoeding. Verder blijft de regelgeving een irritatiepunt en vormt een gebrek aan kennis vaak een bron van misverstand.

Vervolgacties 2010

- Het zou aan te raden zijn een perceel waarvan verwacht wordt dat er schade door overzomerende ganzen komt te volgen. Zo krijgt men een beter inzicht op hoe een perceel door ganzen beschadigd wordt en hoe de schade van dat perceel zich ontwikkelt.
- Verder zou om inzicht in de opbrengstverschillen te krijgen, van enkele percelen met schade de opbrengst bepaald moeten worden en dat zou vergeleken moeten worden met stukken van een perceel die geen schade hebben.
- Het maken van een poster met daarop diverse schadeveroorzakers (vooral ganzensoorten) zou boeren kunnen helpen om te bepalen welke soorten de schade veroorzaken.

1 Inleiding

In dit verslag wordt inzichtelijk gemaakt welke informatie beschikbaar is over de financiële gevolgen van wildschade voor de qua areaal 10 belangrijkste akkerbouwgewassen. Hiervoor zijn gegevens van het Faunafonds gebruikt en zijn enkele gesprekken met het Faunafonds, enkele taxateurs en boeren gevoerd. Deze opdracht wordt uitgevoerd in opdracht van het Productschap Akkerbouw.

Hoofdstuk 3 gaat over algemene informatie. Hoofdstuk 4 behandelt de wetgeving. In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op de gegevens van het Faunafonds. Hoofdstuk 6 gaat over de schade bij de 10 belangrijkste akkerbouwgewassen. In hoofdstuk 7 worden de ervaringen met de taxateurs en boeren behandeld. In hoofdstuk 8 en 9 worden discussie, conclusie en aanbevelingen weergegeven.

2 Algemeen

2.1 Flora- en Faunawet

2.1.1 Algemeen

De Flora- en Faunawet geeft regels ter bescherming van in het wild levende planten- en diersoorten. De wet biedt mogelijkheden om beschermde soorten en leefomgevingen aan te wijzen en geeft algemene verbodsbepalingen. Verder beschrijven de Flora- en Faunawet en de daaraan gekoppelde uitwerking, de regelgeving omtrent de uitoefening van de jacht, de bejaagbare diersoorten en middelen om schade door dieren te beperken.

De Flora- en Faunawet is een zogenaamde kaderwet. De hoofdzaken en uitgangspunten zijn in de wet vastgelegd. Nadere invulling vindt plaats bij algemene maatregelen van bestuur (AMVB's) en Ministeriële regelingen zoals bijv. jachtbesluit, besluit beheer en schadebestrijding dieren, de jachtregeling en de regeling schadebestrijding dieren.

2.1.2 Beschermde diersoorten

Als beschermde diersoorten noemt de Flora- en Faunawet:

- alle van nature in Nederland voorkomende zoogdieren (m.u.v. zwarte rat, bruine rat en huismuis)
- alle van nature in de lidstaten van de Europese Unie voorkomende vogels (m.u.v. enkele gedomesticeerde vogelsoorten)
- alle van nature in Nederland voorkomende amfibieën en reptielen
- alle van nature in Nederland voorkomende vissoorten (m.u.v. de soorten die onder de Visserijwet van 1963 vallen)

Aanvullend kan de minister ook andere diersoorten beschermd verklaren, bijvoorbeeld uitheemse diersoorten, als deze in hun voortbestaan bedreigd worden, of in Nederland uitgestorven diersoorten, als de kans op terugkeer van deze soorten aanwezig is.

Ten aanzien van de beschermde diersoorten is het verboden:

- Dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Dieren opzettelijk te verontrusten.
- Nesten, holen of andere voortplantingsplaatsen, vaste rustplaatsen of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Eieren te zoeken, te rapen, te beschadigen of te vernielen.
- Dieren, producten van dieren, eieren en nesten voorhanden te hebben, te vervoeren, te verhandelen enz.
- Dieren of eieren van dieren (ook van niet beschermde soorten) in de vrije natuur uit te zetten.

2.1.3 Wildsoorten

Het is wel toegestaan te jagen op zogenaamde wildsoorten, mits de jacht op deze soorten geopend is en mits dit gebeurt volgens de regels die de wet ten aanzien van de jacht stelt.

Wildsoorten:

- Haas
- Fazant
- Patrijs
- Wilde eend
- Konijn
- Houtduif

De jacht op de patrijs zal niet worden geopend zolang deze soort op de rode lijst voorkomt.

De wet stelt regels met betrekking tot de verhuur van de jacht, de akten voor het jagen en de uitoefening van de jacht. De Minister stelt (periodiek) vast in hoeverre de jacht op wildsoorten zal zijn geopend.

Via algemene maatregelen van bestuur kunnen extra regels worden gesteld inzake jachtmiddelen, jachtperioden en jachtvelden. Gedeputeerde Staten kunnen, bij bijzondere weersomstandigheden, de jacht voor de hele provincie of een deel

daarvan, voor een bepaalde tijd sluiten.

2.1.4 Onbeschermd diersoorten

Als onbeschermd diersoorten noemt de Flora- en Faunawet:

- zwarte rat
- bruine rat
- huismuis.

Daarnaast zijn ook een aantal exoten (niet van oorsprong in Nederland thuishorende diersoorten) onbeschermd. Voorbeelden hiervan zijn: beverrat, muskusrat, nijlgans, rosse stekelstaart en Indische gans. De exoot Nijlgans mag niet bejaagd worden, tenzij er aantoonbare schade is.

Voorts noemt de wet een aantal zoogdieren en vogels, waarvan gedomesticeerde exemplaren niet worden aangemerkt als beschermd inheemse diersoort.

Het gaat hierbij om tamme en vervolgens verwilderde exemplaren van:

- bunzing
- konijn
- varken
- grauwe gans (soepgans)
- Europese kanarie
- Rotsduif
- eend.

2.2 Fauna Beheer Eenheid en Wild Beheer Eenheid

De Fauna Beheer Eenheid (FBE) is een samenwerkingsverband van jachthouders (bezitter van de grond) en is door Gedeputeerde Staten erkend en heeft als taak het beheer van diersoorten en/of de bestrijding van schade aangericht door dieren. De beheermaatregelen van de FBE worden vastgelegd in een faunabeheerplan. Op basis van dit beheerplan worden door de FBE ontheffingen (voor verjaging en evt. ondersteunend afschot) aangevraagd bij de provincie. Gedeputeerde Staten dient ten aanzien van de goedkeuring van het faunabeheerplan en het al dan niet verlenen van ontheffingen, advies in te winnen bij het Faunafonds.

Er zijn in alle provincies FBE's ingesteld. Faunabeheerplannen zijn opgesteld en ontheffingen zijn verleend. Grondgebruikers kunnen bij de FBE een machtiging aanvragen voor het gebruik van deze ontheffingen. De FBE's zijn daarmee gegroeid tot belangrijk aanspreek- en informatiepunt voor grondgebruikers. Ze is het eerste aanspreekpunt voor grondeigenaren.

Wildbeheereenheden worden sinds de wetswijziging in mei 2006 ook in de Flora- en Faunawet genoemd. Een WBE wordt hierbij omschreven als 'een rechtspersoonlijkheid bezittend samenwerkingsverband tussen jacht(akte)houders en anderen dat tot doel heeft te bevorderen dat jacht, beheer en schadebestrijding (al dan niet ter uitvoering van het door de faunabeheereenheid opgestelde faunabeheerplan) wordt uitgevoerd mede in samenwerking met en mede ten dienste van grondgebruiker of terreinbeheerders'.

2.3 Faunafonds

Het Faunafonds is het uitvoerende orgaan van de Flora- en Faunawet. De kerntaken van het Faunafonds zijn:

- het bevorderen van maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade door dieren behorende tot beschermde inheemse soorten
- het doen van onderzoek en het geven van voorlichting omtrent maatregelen ter voorkoming en beperking van schade door dieren
- het in daarvoor in aanmerking komende gevallen op verzoek verlenen van een tegemoetkoming in de schade die dieren behorende tot beschermde inheemse soorten hebben veroorzaakt aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen of bedrijfsmatig gehouden landbouwhuisdieren
- het op verzoek geven van adviezen aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en aan de colleges van Gedeputeerde Staten over aan hen bij wet opgedragen taken.

3 Vrijstellingen, aanwijzingen en ontheffingen

3.1 Landelijke vrijstelling en ontheffing

Bij algemene maatregel van bestuur wijst de Minister beschermde inheemse diersoorten aan die niet in hun voorbestaan worden bedreigd en die:

- a. in het hele land schade aanrichten of
- b. in delen van het land schade aanrichten.

Voor de landelijke schadesoorten kan de Minister vrijstelling verlenen voor bij de wet verboden handelingen om schade te voorkomen aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren en fauna. Voor de provinciale schadesoorten kunnen (verboden) handelingen worden toegestaan door een provinciale vrijstelling.

Het recht op het verrichten van dergelijke handelingen ter bestrijding van schade ligt bij de grondgebruiker of bij de gebruiker van opstallen. Deze kunnen anderen (bijv. jachtaktehouders of een gespecialiseerd bedrijf) schriftelijk toestemming geven om dit recht uit te oefenen. Sinds een wetswijziging in mei 2006 kan het gebruik van een vrijstelling worden uitgebreid tot de begrenzing van de wildebeheereenheid. Dit betekent dat bij (dreigende) schade aan gewassen ergens binnen de grenzen van een WBE, de schadesoort waarvoor de vrijstelling geldt, overal binnen de grenzen van deze WBE mag worden bestreden en dus niet meer zoals voorheen alleen op de schadepercelen.

Landelijke schadesoorten:

- konijn
- houtduif
- zwarte kraai
- kauw
- vos
- Canadese gans

De mol, bosmuis en veldmuis zijn opgenomen in het vrijstellingsbesluit m.b.t. de artikelen 9 t/m 11 van de Flora- en Faunawet. Deze soorten mogen met toegelaten middelen (hond, klemmen, kastvalletjes en hiervoor toegestane vergiften) worden bestreden, niet alleen ter voorkoming van bedrijfsmatige schade in de landbouw en bosbouw, maar bijvoorbeeld ook door particulieren.

Provinciale schadesoorten

- brandgans	- meerkoet
- ekster	- rietgans
- fazant	- ringmus
- grauwe gans	- roek
- haas	- rotgans
- holenduif	- smient
- huismus	- spreeuw
- kleine rietgans	- wilde eend
- knobbelzwaan	- woelrat
- kolgans	

Naast de bovengenoemde vrijstellingen kunnen door Gedeputeerde Staten (op basis van art. 67 en art. 68) aanwijzingen respectievelijk ontheffingen worden verleend:

- in het belang van de volksgezondheid en openbare veiligheid
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer

- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren
- ter voorkoming van schade aan flora en fauna
- met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen belangen.

Provinciale aanwijzingen ex artikel 67

Gedeputeerde Staten kunnen personen (of categorieën van personen) aanwijzen, om de stand van bepaalde diersoorten op aangewezen gronden te beperken.

De aanwijzingen kunnen gelden voor beschermde inheemse diersoorten (mits voorkomend op de door de Minister vastgestelde provinciale aanwijzingslijst), andere diersoorten of verwilderde diersoorten. Eén en ander kan afhankelijk gesteld worden van een faunabeheerplan.

Provinciale aanwijzingslijst

- brandgans	- vos	- nijlgans
- Canadese gans	- wild zwijn	- rosse stekelstaart
- damhert	- wilde eend	- Siberische grondeekhoorn
- edelhert	- beverrat	- wasbeer
- grauwe gans	- grijze eekhoorn	- zwarte zwaan
- knobbelzwaan	- Indische gans	
- konijn	- marterhond	
- kolgans	- moeflon	
- nerts	- muntjak	
- ree	- muskusrat	

Provinciale ontheffingen ex artikel 68

Ontheffingen op basis van artikel 68 gelden voor situaties waarin m.b.t. beschermde diersoorten geen vrijstellingen op basis van enig ander artikel kunnen worden verleend.

Het betreft hierbij ontheffingen voor:

- het doden, vangen en verontrusten van dieren, het rapen van eieren enz.
- bepalingen betreffende het bezit, het vervoer en de handel en het uitzetten van dieren
- het voorhanden hebben van jachtmiddelen
- nieuwe verboden of wetgeving ter uitvoering van internationale verplichtingen of Europese besluiten
- het gebruik van geweer of jachtvogels in (jacht) velden die niet aan de eisen voldoen
- de jacht of schadebestrijding op zon- en feestdagen
- het gebruik van middelen om dieren te vangen of te doden
- het vangen of doden van dieren op begraafplaatsen.

Ontheffingen kunnen door de FBE op basis van een goedgekeurd faunabeheerplan bij de provincie worden aangevraagd. Bij verlening van de ontheffing aan de FBE kan deze de grondgebruiker machtigen om gebruik te maken van de verleende ontheffing. De grondgebruiker moet een dergelijke machtiging wel zelf aanvragen en kan op zijn beurt zijn jachthouder schriftelijk toestemming geven om van deze machtiging gebruik te maken.

Indien de FBE niet in het bezit is van een ontheffing dan kan de grondgebruiker zich voor het aanvragen van een ontheffing wenden tot de provincie. Dit is ook het geval indien het jachtveld niet aan de oppervlakte-eisen voldoet.

Gedeputeerde Staten moet voor het verlenen van dergelijke ontheffingen advies inwinnen bij het Faunafonds en dienen de besluiten te publiceren in de Staatscourant en minimaal één dagblad, nieuwsblad of huis-aan-huisblad of andere geschikte wijze.

De FBE moet jaarlijks aan Gedeputeerde Staten verslag uitbrengen, van de wijze waarop zij van de ontheffing gebruik heeft gemaakt en van de uitvoering van het faunabeheerplan.

Het systeem van vrijstellingen, aanwijzingen en ontheffingen betekent dat er per provincie en zelfs per regio een verschillend beleid ten aanzien van de schadebestrijding kan gelden. Grondgebruikers dienen zich op de hoogte te stellen wat wel en niet is toegestaan. De FBE of WBE kan hierbij een adviserende rol spelen.

Brandgans, rietgans en rotgans kunnen middels de voornoemde provinciale vrijstelling verstoord of verjaagd worden. Wanneer dat ontoereikend blijkt en er toch schade optreedt dan is het niet mogelijk een ontheffing te verkrijgen voor het doden van deze soorten. Voor de ontstane schade kunt u een vergoeding van het Faunafonds krijgen. Het is dan wel van belang dat u de schade tijdig bij het Faunafonds meldt (binnen 7 werkdagen na constatering van de schade).

Ontheffingen hoeven niet te worden aangevraagd voor verstoring of verjaging en afschot van onbeschermde uitheemse diersoorten (exoten) en verwilderde dieren. Jachthouders zijn aangewezen als categorie van personen die deze diersoorten mogen vangen en doden met het geweer. Het betreft de volgende soorten:

- beverrat
- muskusrat
- rosse stekelstaart
- verwilderde kat
- verwilderde duif
- verwilderde gedomesticeerde grauwe gans (soepgans)

Indien de soepganzen wel een eigenaar hebben dient de eigenaar toestemming tot doden te verlenen.

Ontheffingen hoeven niet te worden aangevraagd als het doden van dieren plaatsvindt in het kader van de reguliere jacht. De jacht is voor de volgende wildsoorten geopend:

- haas (van 15 oktober t/m 31 december)
- konijn (van 15 augustus t/m 31 januari)
- Wilde eend (van 15 augustus t/m 31 januari)
- Fazant (haan van 15 oktober t/m 31 januari; hen van 15 oktober t/m 31 december)
- Houtduif (van 15 oktober t/m 31 januari)

In de overige situaties kunnen Gedeputeerde Staten een ontheffing verlenen voor het doden van beschermde dieren ter voorkoming en bestrijding van schade aan landbouwgewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren. Voor diersoorten waarvoor geen provinciale vrijstelling voor het verstoren geldt, kunnen Gedeputeerde Staten ook een ontheffing voor het verstoren verlenen.

In de periode van 1 februari tot 15 augustus is de jacht niet geopend, tenzij de minister anders beslist. Voor het optreden tegen (dreigende) schade veroorzaakt door wildsoorten buiten de bejaagbare periode, hebben de provincies wel diverse bevoegdheden in de Flora- en faunawet. Dit valt onder de bepalingen voor 'schadebestrijding'.

3.2 Evaluatie Foerageergebieden 2005-2008

Brief van Minister Gerda Verburg aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal over de evaluatie opvangbeleid 2005-2008; Onderdeel van het beleidskader faunabeheer.

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het ganzenbeleid ligt bij de provincies.

De totale kosten voor het opvangbeleid (80.000 ha) zijn circa € 17 miljoen per jaar en dat is hoger uitgevallen dan verwacht. Volgens de onderzoekers komt dit door:

- hogere vaste vergoeding per hectare voor de ganzenbeheerpakketten
- langer verblijven van de ganzen in Nederland (meer gansdagen per seizoen)
- tegemoetkomingen voor schade buiten de gebieden zijn niet afgenomen (in seizoen 2007-2008 voor een bedrag van € 4,5 miljoen)
- de gewasprijzen en onkosten zijn gestegen.

Verder staat in de brief dat de kleine rietgans moet worden beschermd. Ten aanzien van niet-kwetsbare diersoorten, waarvan de doelstellingen zijn gehaald en de populaties blijven doorgroeien, kunnen zich situaties voordoen van schade en overlast. Deze 'overlastsoorten' dienen gereguleerd te worden of er dienen maatregelen genomen te worden die de overlast en schade doen afnemen. Dit laatste geldt voor de kolgans, de grauwe gans, de brandgans en de smient.

De provinciale bevoegdheden in de Flora- en Faunawet zijn in het algemeen nauwkeurig omschreven, en zijn vooral gericht op de bestrijding van schade aangericht door in het wild levende dieren. Tot de bevoegdheden van de provincies behoren onder andere:

- de goedkeuring van faunabeheerplannen opgesteld door een erkende faunabeheereenheid
- het vaststellen van een vrijstelling van verbodsbepalingen ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen en bedrijfsmatig gehouden vee of ter bescherming van flora- en fauna (onder andere weide- en akkervogels)
- het nemen van initiatieven tot het beperken van de stand van in het wild voorkomende dieren
- het verlenen van ontheffingen van verbodsbepalingen ter bescherming van bepaalde belangen.

Er moeten extra beschermende maatregelen genomen worden voor bescherming van trekvogels. In verschillende gevallen kan dit een conflict geven met andere belangen, bijv. met uitbreiding van recreatieve voorzieningen of door het ontstaan van landbouwschade door smienten en ganzen.

3.3 Handreiking voor het beleid ten aanzien van overzomerende ganzen

Het aantal jaarrond verblijvende ganzen ofwel overzomerende ganzen neemt al geruime tijd toe in Nederland. Deze toename is te herleiden op de voor ganzen zeer gunstige voedselomstandigheden die in ons land ontstonden in de jaren zeventig en tachtig en op de verminderde jachtdruk. Deze factoren leidden aanvankelijk vooral tot een toename van de bij ons overwinterende ganzen. Door een toename van de hoeveelheid broedgebied en de toegenomen verwevenheid van nieuwe natte natuur en cultuurlandschap, konden ook overzomerende ganzen in toenemende mate van het voedsel profiteren. Op dit moment broeden er bijna 40.000 paren van 13 soorten ganzen in Nederland. De grauwe gans is hiervan verreweg de talrijkste. Daarnaast zijn de brandgans en de Canadese gans relatief talrijk. Maar ook populaties van verwilderde tamme ganzen, de zogenaamde soep ganzen zijn algemeen.

De ganzen die normaliter overwinteren in Nederland worden beschouwd als inheemse beschermde diersoorten. De laatste jaren blijven echter steeds meer ganzen het jaarrond in Nederland. Deze overzomerende ganzen werden altijd beschouwd als exoten en daarvoor geldt een nulstandbeleid. Echter de Flora en faunawet biedt niet de mogelijkheid om een seizoensgebonden onderscheid te maken tussen de status van het dier. Kortom de kol- en brandgans zijn inheemse beschermde diersoorten. Dit betekent dat een nulstand niet meer nagestreefd kan worden. Maar wordt het een streven naar een minimaal populatieniveau van de overzomerende ganzen met inachtneming van de instandhoudingdoelen van de betreffende populatie.

Het beleid richt zich op het voorkomen van schade aan landbouwgewassen en natuurgebieden. Naast de schade in de landbouw kan ook schade aangericht worden in natuurgebieden. Het gaat hierbij om het lokaal overbegrazen van riet, het lokaal verdrijven van weidevogels en de vermesting van voedselarme gebieden. Het beperken van de populaties van de inheemse grauwe gans is geen doel op zich, maar in sommige situaties wel nodig om de schade aan landbouwgewassen en natuurgebieden binnen de perken te houden. Deze inheemse broedvogel zorgt immers voor 70% van de landbouwschade.

De provincies hebben een belangrijke rol in het oplossen van de problematiek van de overzomerende ganzen omdat maatwerk op lokaal en regionaal niveau van groot belang is. Populatieregulatie kan alleen op plaatselijk niveau effectief werken. Zoals het treffen van inrichtingsmaatregelen waardoor gebieden minder aantrekkelijk worden voor ganzen.

Afshot is als populatiebeperkende maatregel alleen effectief als een aanzienlijk deel van de populatie jaarlijks kan worden afgeschoten. Dit heeft echter alleen zin bij kleinere, niet-stabiele populaties en bij nieuwe vestigingen. Voor sommige soorten is het een doelgerichte methode om ganzen te vangen tijdens de ruiperiode.

Beleid ten aanzien van overzomerende ganzen wordt geformuleerd op provinciaal niveau. Bij het formuleren van het provinciale faunabeleid en het opstellen van het faunabeheerplan dient steeds expliciete aandacht te worden gegeven aan de eisen die wet en jurisprudentie stellen aan de motivering van de ontheffingen waarin in grepen in de populatie worden toegestaan.

Het zijn vooral de geïsoleerde kleine populaties die voor veel landbouwschade zorgen. Het betreft hier vaak minder dan 100 broedparen. Ze bevinden zich in gebieden die gering van oppervlakte zijn of die een verspreide ligging kennen binnen een grotere eenheid, vaak doorsneden door landbouwgronden waar de relatie met de buren groot is (versnipperde, vaak kleine percelen of inliggende percelen van derden, dijken, watergangen, graslanden, kleine riet- en moeraspercelen, bosjes). Het terrein heeft niet voldoende omvang om aan alle habitatseisen te kunnen voldoen, zodat de ganzen hier in belangrijke mate zijn aangewezen op de omliggende cultuurgronden. De omgeving fungeert voor deze populaties vooral als foerageergebied, terwijl gebroed en gerust wordt in het natuurgebied. Afhankelijk van de hoeveelheid en de aard van de schade kan besloten worden de schade te beperken door afschot, verjaging, opvanggebieden, het beheer van opgroeigebieden, afscherming, andere gewaskeuze en het aankopen van landbouwenclaves. In geïsoleerde populaties kan getracht worden de populatiegroei te remmen of zelfs te keren door een combinatie van rapen, vangen of afschot met beheer van opgroeigebieden en afscherming.

Ganzen die een nieuw gebied koloniseren zijn vaak nog relatief eenvoudig te weren. Dergelijke nieuwe vestigingen kunnen worden bestreden door stelselmatig alle eieren te rapen en broedvogels af te schieten. Dit heeft echter alleen zin zolang de populatie zich daadwerkelijk in de beginfase bevindt. Zodra deze te groot is geworden, zal blijken dat het vrijwel onmogelijk is de vogels weer te verwijderen. Met name de grauwe gans is nog steeds bezig zijn broedgebied uit te breiden, en gezien de omvang van de Nederlandse populatie zullen er voorlopig voldoende kandidaten zijn voor zo'n uitbreiding. In gebieden waar grauwe ganzen zich in de nabije toekomst kunnen gaan vestigen kan het daarom het overwegen waard zijn om op hun komst te anticiperen en nu al de inrichting aan te passen.

3.4 Schade-uitkering Faunafonds

In de Flora- en faunawet is onder meer bepaald dat een belanghebbende die schade ondervindt, aangericht door beschermde inheemse diersoorten, zich tot het Faunafonds kan wenden met een verzoek die schade te vergoeden. De Minister van LNV kan, in overeenstemming met de colleges van Gedeputeerde Staten van de provincies, regels opstellen met inachtneming waarvan het Faunafonds op een aanvraag voor een tegemoetkoming dient te beslissen. Uitgangspunt van het beleid ter zake schadevergoedingen is dat de bescherming van have en goed tegen schade door dieren primair de verantwoordelijkheid is van de burger zelf. Daarbij is het nemen van maatregelen gericht op het voorkomen van schade een eerste aandachtspunt. Pas als dergelijke maatregelen tekort schieten, is schadebestrijding aan de orde.

Beleidskader Faunabeheer

In totaal wordt 80.000 ha aangewezen als foerageergebied voor overwinterende kolganzen, grauwe ganzen en smienten. De provincies zullen deze gebieden aanwijzen. In de aangewezen foerageergebieden zullen de ganzen en smienten ongestoord kunnen foerageren. Daarbuiten moeten grondgebruikers en jachthouders gezamenlijk acties ondernemen om met name de overwinterende kolganzen, grauwe ganzen en smienten naar de foerageergebieden te verjagen. Bedrijfsmatige schade aan gewassen die worden geteeld op percelen binnen de foerageergebieden wordt volledig vergoed, ook als de schade wordt aangericht door dieren van soorten op de landelijke vrijstellingslijst staan.

In het beleidskader is bepaald dat op percelen buiten foerageergebieden ganzen moeten worden verjaagd. Op ingezaaide graslanden, akkerbouwpercelen en percelen waarop vollegrondsgroenten worden geteeld die

als kwetsbare gewassen worden aangemerkt en die zijn gelegen buiten de foerageergebieden, moeten grondgebruikers in voldoende aantallen visuele en akoestische afweermiddelen plaatsen om de ganzen en smienten van de percelen te weren. Bovendien moet, om voor een tegemoetkoming in de schade in aanmerking te komen, bij de provincie een ontheffing krachtens artikel 68 (zie pagina 10) worden aangevraagd om overwinterende kolganzen, grauwe ganzen en smienten ter ondersteuning van de verjaging van zonsopkomst tot 12.00 uur met het geweer te doden.

Richtlijnen:

1. Een verzoek voor een tegemoetkoming wordt bij het Faunafonds ingediend op een daartoe door het bestuur vastgesteld formulier met bijlagen.
2. Het verzoek moet door de aanvrager per post worden ingediend uiterlijk binnen 7 werkdagen, nadat deze schade van enige omvang, die door een beschermde inheemse diersoort is veroorzaakt, heeft geconstateerd.
3. Indien het formulier onvolledig is ingevuld dan wel indien de in het formulier genoemde bijlagen ontbreken dan wijst het Faunafonds de aanvrager schriftelijk daarop en stelt deze gedurende een periode van tien werkdagen in de gelegenheid de aanvraag in te vullen. Indien het verzoekschrift voldoet aan de vooraf te toetsen beleidsregels wordt een taxatieopdracht verstrekt.
4. De hoogte van de door één of meer beschermde inheemse diersoorten aangerichte schade wordt, zo kort mogelijk voor de oogst of ingebruikname van het perceel, door een aangewezen taxateur afgetaxeerd.
5. De aanvrager zal de percelen, waarop het verzoek voor een tegemoetkoming betrekking heeft, niet eerder in gebruik nemen (oogsten/maaien/beweiden) dan nadat de schade door een taxateur definitief is getaxeerd.
6. De taxateur stelt, met inachtneming van de door het bestuur vastgestelde taxatierichtlijnen, van zijn bevindingen een rapport samen en ondertekent dat.
7. Bij de eindtaxatie overhandigt de taxateur het formulier 'bevestiging taxatie grondgebruiker aan aanvrager of deponeert het bedoelde formulier in de brievenbus van de aanvrager. Indien de grondgebruiker het niet eens is met de op het formulier beschreven bevindingen van de taxateur wordt de aanvrager gedurende acht werkdagen in de gelegenheid gesteld zijn bedenkingen hierop bij het secretariaat van het Faunafonds kenbaar te maken.
8. Daarna wordt het de aanvraag beoordeeld.
9. Uitsluitend voor schade veroorzaakt door diersoorten onderdeel a en b van de wet genoemde soorten, welke door vraat, betreden, verontreiniging, graven, wroeten en vegen aan bedrijfsmatige landbouw, bosbouw of bedrijfsmatige visserij is veroorzaakt, kan het bestuur een tegemoetkoming verlenen.
10. Het bestuur zal een tegemoetkoming slechts verlenen indien en voor zover naar zijn oordeel de grondgebruiker de schade niet had kunnen voorkomen en beperken voor het treffen van maatregelen of inspanningen waartoe hij naar eisen van redelijkheid en billijkheid was gehouden.
11. Maatregelen of inspanningen ter voorkoming of beperkingen van schade, waarvan het bestuur meent dat deze naar eisen van redelijkheid en billijkheid door de grondgebruiker kunnen worden genomen zijn voor kwetsbare gewassen de inzet van zowel visuele en akoestische middelen in voldoende aantallen. In plaats van deze middelen kan ter bescherming van kwetsbare gewassen ook een deugdelijk raster worden geplaatst voor sommige diersoorten. Voor sommige gewassen kan worden volstaan met verjaging door menselijke aanwezigheid. Ter ondersteuning van deze verjaging dient een ontheffing te worden aangevraagd.
12. Een tegemoetkoming voor diersoorten waarvoor volgens artikel 68 van de wet een ontheffing kan worden verleend, wordt slechts toegekend indien:
 - a. de ontheffing op deugdelijke wijze is aangevraagd en op inhoudelijke gronden door de betreffende provincie is geweigerd
 - b. de ontheffing is verleend en er ondanks dat daarvan naar oordeel van het bestuur op adequate wijze gebruik is gemaakt, bedrijfsmatige met schade aan gewassen, teelten of overige producten is opgetreden.

Schade van enige omvang moet zo spoedig mogelijk (binnen 7 werkdagen) bij het Faunafonds worden gemeld.

Er wordt uitsluitend voor schade veroorzaakt door inheemse diersoorten uitgekeerd. Dat zijn: alle van nature in Nederland voorkomende soorten zoogdieren, met uitzondering van gedomesticeerde dieren behorende tot de algemene maatregel van bestuur aangewezen soorten en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis en alle van nature in het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten vogels met uitzondering van gedomesticeerde vogels behorende tot

bij algemene maatregel van bestuur aangewezen soorten.

Het bestuur zal een tegemoetkoming slechts verlenen, indien en voor zover naar zijn oordeel de grondgebruiker de schade niet had kunnen voorkomen en beperken door het treffen van maatregelen of inspanningen waartoe hij naar eisen van redelijkheid en billijkheid was gehouden. Dit betreft voor kwetsbare gewassen de inzet van zowel visuele en akoestische middelen in voldoende aantallen. In plaats van deze middelen kan ter bescherming ook een deugdelijk raster worden geplaatst als de schade wordt aangericht door zoogdieren. Voor overige gewassen kan worden volstaan met verjaging door menselijke aanwezigheid. Ter ondersteuning van deze verjaging dient een ontheffing te worden aangevraagd. Een tegemoetkoming wordt in die gevallen slechts toegekend indien: a. de ontheffing op deugdelijke wijze is aangevraagd en op inhoudelijke gronden door de betreffende provincie is geweigerd. B. de ontheffing is verleend en er ondanks dat daarvan naar het oordeel van het bestuur op adequate wijze gebruik is gemaakt, bedrijfsmatige schade aan gewassen, teelten of overige producten is opgetreden.

Gedurende de periode van 1 oktober tot en met 31 maart en in de provincies Groningen, Friesland en Drenthe in de periode van 1 oktober tot en met 30 april zijn geen maatregelen of inspanningen ter voorkoming of beperking van schade vereist op percelen welke door het provinciaal bestuur zijn aangewezen als foerageergebied voor kolganzen, grauwe ganzen of smienten. Voor gewassen, teelten of overige producten, welke door de plaats, het moment of de wijze van telen of houden bijzonder kwetsbaar zijn voor schade kan het bestuur een verhoogd eigen risico instellen.

De tegemoetkoming wordt verminderd met 5% van de door de taxateur vastgestelde schade, met een minimum van € 250,- per bedrijf per jaar. Bij schade in de winterperiode (1 oktober t/m 31 maart, danwel 1 oktober t/m 30 april (voor de noordelijke provincies)) binnen de begrensde ganzenfoeragegebieden of aangewezen vogelrichtlijngebieden wordt het eigen risico niet toegepast.

Er wordt geen tegemoetkoming verleend:

- a. indien de schade is aangericht door een beschermde inheemse diersoort als die volgens artikel 65 van de wet bij algemene maatregel van bestuur is aangewezen als diersoort welke in het gehele land veelvuldig belangrijke schade aanricht.
- b. Indien de schade is aangericht door een beschermde inheemse diersoort dat volgens artikel 65 van de wet bij algemene maatregel van bestuur is aangewezen als diersoort welke in delen van het land veelvuldig belangrijke schade aanricht en voor het verjagen en doden van die schadeveroorzakende diersoort een vrijstelling geldt.
- c. Indien de schade is aangericht door een beschermde diersoort waarvoor het provinciaal bestuur personen of categorieën van personen heeft aangewezen om de stand van deze diersoorten te beperken.
- d. Voor schade veroorzaakt door wild waarop de jacht geopend is, tenzij naar het oordeel van het bestuur op adequate wijze van de jachtuitoefening gebruik is gemaakt en er desondanks bedrijfsmatige schade is opgetreden.
- e. Voor schade op percelen welke zijn gelegen binnen de bebouwde kom of binnen een straal van 500 meter van een vuilstortplaats, tenzij de schade wordt aangericht in de periode van 1 oktober tot en met 31 maart (noordelijke provincies 30 april) en deze percelen door het provinciaal bestuur zijn aangewezen als foerageergebied voor kolganzen, grauwe ganzen of smienten.
- f. Voor schade welke is aangericht aan materialen welke worden aangewend voor het (tijdelijk) afdekken van gewassen.
- g. Indien het risico van schade door een beschermde inheemse diersoort verzekeraar is bij tenminste twee in Nederland werkzame verzekeringsmaatschappijen.
- h. Indien schade is aangericht op gronden waarvoor een pachtovereenkomst betreffende verpachting binnen reservaten is afgesloten, waarvoor met een natuurterreinbeherende instantie een pachtovereenkomst is gesloten en de pachtprijs lager is dan € 150,- per ha per jaar, welke in het kader van de natuurbeschermingswet zijn aangewezen als beschermd natuurmonument, indien schade is aangericht op gronden welke feitelijk niet voor landbouwkundige doeleinden worden aangewend
- i. Indien schade is aangericht op gronden waarvoor een vergoeding is verleend voor het opvangen van ganzen of knobbelzwanen en de schade is aangericht door overige ganzen, zwanen, meerkoeten of eendensoorten

- j. Indien schade is aangericht op gronden waarvoor een vergoeding is verleend in het kader van (P)SN of (P)SAN voor botanisch beheer of botanisch randenbeheer
- k. Indien schade is aangericht door een beschermde inheemse diersoort aan bedrijfsmatig geteelde gewassen of bedrijfsmatig gehouden landbouwhuisdieren in een stal
- l. Indien schade is aangericht aan gebouwen, installaties, bouwwerken, geogste gewassen, opgeslagen of verpakte voedergewassen
- m. Indien schade is aangericht aan voertuigen, (lucht)vaartuigen of overige vervoermiddelen
- n. Indien, door handelingen of het nalaten daarvan door de aanvrager, de taxateur de schade niet meer kan taxeren

3.5 Wat te doen bij schade

- Bepaal welke schade door diersoorten op uw bedrijf mogelijk te verwachten is.
- Bepaal met behulp van de *Handreiking Faunaschade* welke (preventieve) maatregelen in deze gevallen kunnen worden toegepast.
Ga bij de FBE of provincie na of er voor bepaalde schade/diersoorten/maatregelen al ontheffingen of eventueel vrijstellingen zijn verleend. Vraag bij de FBE elk jaar vroegtijdig een machtiging voor de betreffende ontheffingen aan.
- Krijgt u te maken met schade door een diersoort waarvoor geen ontheffing aan de FBE is verleend, vraag dan rechtstreeks bij de provincie ontheffing aan.
- Overleg met de (evt.) jacht (akte)houder en maak afspraken over taakverdeling. Voor afschot van dieren dient u de jacht(akte)houder schriftelijk toestemming te verlenen.
- Tref bij dreigende of optredende schade direct voldoende preventieve maatregelen en maak gebruik van de ontheffing of machtiging
- Als er ondanks preventieve maatregelen en gebruik van de ontheffing toch schade van enige omvang is, dien dan binnen 7 dagen na constatering van de schade het formulier Verzoekschrift Tegemoetkoming Faunaschade in bij het Faunafonds. Dit formulier is te verkrijgen via www.faunafonds.nl of aan te vragen bij het Faunafonds of het LNV-loket.
- Veelal hoort bij een ontheffing ook een rapportageplicht, waarmee u aangeeft op welke wijze u gebruik maakt van de ontheffing. Houdt bij wanneer u en de jacht(akte)houder bepaalde maatregelen hebben uitgevoerd.
- Vergeet naderhand niet te rapporteren naar de provincie of FBE. Maak van deze rapportage een kopie. Het Faunafonds kan hierom vragen bij de beoordeling of u voldoende maatregelen heeft genomen om voor een tegemoetkoming in de schade in aanmerking te komen.
- Heeft u vragen over het verzoekschrift, de procedure of de vereiste preventieve maatregelen rondom de tegemoetkoming in de schade neem dan tijdig contact op met het Faunafonds.

Het Faunafonds hanteert voor de tegemoetkoming de KWIN-cijfers. Voor enkele gewassen worden de KWIN-cijfers niet gehanteerd. Dat zijn de volgende gewassen.

Tabel 1. **Prijsverloop gras, graan, graszaad en maïs.**

Drogestofprijzen gras	opbrengst	2007	2008	2009
<i>Gangbaar gras</i>				
Voorjaarssnede		€ 0,18	€ 0,25	€ 0,18
Zomersneden		€ 0,14	€ 0,21	€ 0,14
Najaarssnede		€ 0,12	€ 0,17	€ 0,13
<i>Biologisch gras</i>				
Voorjaarssnede		€ 0,24	€ 0,35	€ 0,38
Zomersneden		€ 0,20	€ 0,29	€ 0,33
Najaarssnede		€ 0,18	€ 0,25	€ 0,30
Granen				
Wintertarwe kleigrond	9.000	€ 0,15	€ 0,21	€ 0,14
Wintertarwe zware kleigrond	8.400	€ 0,15	€ 0,21	€ 0,14
Wintertarwe zandgrond	7.800	€ 0,15	€ 0,21	€ 0,14
Wintergerst kleigrond	6.500	€ 0,15	€ 0,21	€ 0,14
Wintergerst zandgrond	5.900	€ 0,15	€ 0,21	€ 0,14
Winterrogge zandgrond	5.500	€ 0,15	€ 0,18	€ 0,12
Zomertarwe kleigrond	7.100	€ 0,15	€ 0,21	€ 0,14
Zomergerst kleigrond	6.600	€ 0,14	€ 0,21	€ 0,14
Zomergerst Noordelijke zand en dalgrond	6.000	€ 0,14	€ 0,21	€ 0,14
Haver, noordelijke zand en dalgrond	5.400	€ 0,15	€ 0,20	€ 0,14
Triticale	5.600	€ 0,14	€ 0,19	€ 0,14
Graszaad				
Engels raaigras (1e jaars)	1.500	€ 0,75	€ 0,95	€ 0,95
Engels raaigras (overjarig)	1.500	€ 0,75	€ 0,95	€ 0,95
Rietzwenk (1 ^e jaars)	1.500	€ 0,60	€ 1,10	€ 1,10
Roodzwenkgras (1 ^e jaars)	1.250	€ 0,90	€ 1,00	€ 1,00
Roodzwenkgras (overjarig)	1.000	€ 0,90	€ 1,00	€ 1,00
Veldbeemdgras (1 ^e jaars)	1.000	€ 1,26	€ 1,75	€ 1,75
Veldbeemdgras (overjarig)	1.000	€ 1,26	€ 1,75	€ 1,75
Westerwolds raaigras	1.750	€ 0,65	€ 0,65	€ 0,65
Maïs				
Snijmaïs goede zandgrond	43.500	€ 0,04	€ 0,05	€ 0,05
Snijmaïs kleigrond	47.500	€ 0,04	€ 0,05	€ 0,05
Korrelmaïs	8.750	€ 0,11	€ 0,16	€ 0,16
Corn Cob Mix	7.500	€ 0,11	€ 0,16	€ 0,16

Voor extra kwaliteit brouwergerst kan een toeslag van 3 cent worden toegepast.

Voor tarwe van bakkwaliteit kan een toeslag van 1 cent worden toegepast.

Voor biologische tarwe, gerst en triticale kunnen toeslagen van respectievelijk 10,8 en 11 cent worden berekend.

Let wel: de opbrengst en prijzen voor voorgenoemde gewassen worden jaarlijks door het bestuur vastgesteld (dit vanwege de aanvankelijk sterk gestegen (graan)prijzen tussen het uitbrengen van de vorige KWIN 2006 en de huidige KWIN 2009). Voor de overige gewassen wordt aangesloten bij de KWIN. Indien er

sprake is van contractteelt, waarbij vooraf prijs en onder het contract vallende percelen zijn vastgelegd, kan het bestuur besluiten deze contractgegevens aan te houden.

De vastgestelde prijzen en achtergronden voor de gewijzigde vaststelling zijn ook te vinden op de website van het Faunafonds in de bestuursverslagen. In het kort komt het erop neer dat de prijzen gewijzigd zijn vastgesteld vanwege de plots (aanvankelijk) sterk gestegen graanprijzen. Omdat de verschillen met KWIN 2006 te groot werden, heeft het bestuur in 2007 besloten de KWIN prijzen daarvoor los te laten en de graanprijzen afwijkend vast te stellen. Omdat bleek dat de sterk gestegen graanprijs de overige prijzen ook opstuwde stelde het bestuur vanaf 2008 de prijzen van graszaad en maïs vanaf 2008 jaarlijks vast op basis van gegevens van PPO. Verder zijn daarbij de opbrengstgegevens van KWIN aangehouden.

4 Gegevens Faunafonds

Om informatie te kunnen verzamelen over hoeveel faunaschade er in gewassen is, zijn er bij het Faunafonds gegevens opgevraagd. In dit hoofdstuk zijn deze gegevens samengevat. Er is dus alleen gebruik gemaakt van gegevens van het Faunafonds. Als een teler zijn schade niet door geeft, is dit ook niet meegenomen in dit verslag.

4.1 Beschadigd areaal per gewas

De verzamelde getallen zijn afkomstig uit de gegevens van het Faunafonds.

Tabel 2. **Akkerbouwgewassen gesorteerd op grootste beschadigde areaal (totaal van beide jaren) aangemeld bij het Faunafonds.**

Gewas	beschadigd (ha)**		% beschadigd**	
	2007	2008	2007	2008
Wintergraan	5333,1	5011,7	41,3	28,1
Graszaad	666,7	600,7	39,7	43,7
Maïs	460,4	730,5	21,0	27,6
Zomergraan	274,7	281,7	37,1	33,2
Suikerbieten	166,6	44,3	23,1	14,4
Overige akkerbouwgewassen*	188,7	18,9	45,1	2,5
Groenten	113,3	91,2	27,2	34,8
Bonen	82,5	68,6	48,5	45,5
Aardappelen	40,6	67,2	22,3	35,0
Voedergewassen***	23,6	79,1	48,9	15,1
Koolzaad	43,5	29,9	23,3	15,9
Erwten	18,6	45,6	25,2	25,2
Groenbemester	17,0	42,3	11,5	30,8
Kool	8,8	26,6	17,9	50,9
Snijrogge	7,4		99,3	
Blauwmaanzaad	5,0	2,0	100,0	9,1
Kruiden		6,0		100,0
Bladgroenten	0,2	1,6	9,5	14,5
Karwij		0,5		6,8

* Overige akkerbouwgewassen: cichorei, hennep, vlas, kanariezaad, lijnzaad, plantuien, riet, spinaziezaad, spruitjes, ui, winterwortelen en wortelen

**Beschadigd areaal wil zeggen het areaal met schade. Percentage beschadigd betekent het percentage van het totaal opgegeven areaal dat beschadigd was. Heeft een teler bijv. van een perceel van 10 ha op 4 ha schade dan betekent dit 40% beschadigd.

*** voedergewassen: voederbieten

Veruit het grootste beschadigde areaal komt voor in wintertarwe. De andere belangrijke gewassen zijn graszaad, maïs, zomergraan, suikerbieten, overige akkerbouwgewassen, bonen, aardappelen, voedergewassen en koolzaad.

Onder groenten valt: bloemkool, broccoli, capucijners, koolrabi, rabarber, stamslabonen, winterbloemkool, witlof. De indeling klopt dus niet helemaal. Aan het Faunafonds zal gevraagd worden de indeling waar mogelijk wat aan te passen, zodat een betere onderverdeling in akkerbouw en groenten mogelijk is.

Er is in 2007 een herindeling van gewassen geweest.

Bij graan en graszaad is er in 3-4% van het totale areaal schade door fauna. Bij de andere gewassen is het minder dan 1%. Het totale beschadigde areaal is in 2007 7450 ha en in 2008 7150 ha.

4.2 Getaxeerd en uitgekeerd bedrag per gewas

Onder getaxeerd bedrag wordt verstaan het bedrag dat de taxateur heeft vastgesteld. Het uitgekeerde bedrag is het bedrag wat het Faunafonds uiteindelijk heeft uitbetaald.

Tabel 3. **Akkerbouwgewassen gesorteerd op hoogste getaxeerde bedrag (totaal van getaxeerde waarde van 2007 en 2008).**

Gewas	Getaxeerd		Uitgekeerd		% uitgekeerd	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Wintergraan	€ 892.397,00	€ 1.002.377,00	€ 774.063,00	€ 854.092,00	86,7	85,2
Mais	€ 149.793,00	€ 185.243,00	€ 112.637,00	€ 154.812,00	75,2	83,6
Overige akkerbouwgewassen	€ 156.082,00	€ 44.085,00	€ 133.643,00	€ 41.422,00	85,6	94,0
Graszaad	€ 88.371,00	€ 102.450,00	€ 78.653,00	€ 84.511,00	89,0	82,5
Groenten	€ 107.934,00	€ 53.384,00	€ 62.178,00	€ 34.220,00	57,6	64,1
Zomergraan	€ 52.463,00	€ 89.912,00	€ 35.728,00	€ 70.167,00	68,1	80,3
Suikerbieten	€ 71.093,00	€ 30.803,00	€ 44.580,00	€ 26.474,00	62,7	85,9
Bonen	€ 46.191,00	€ 35.517,00	€ 33.474,00	€ 7.234,00	79,7	20,4
Aardappelen	€ 21.907,00	€ 30.795,00	€ 19.523,00	€ 28.217,00	89,1	91,6
Kool	€ 14.585,00	€ 15.527,00	€ 9.740,00	€ 8.016,00	66,8	51,6
Erwten	€ 4.665,00	€ 24.571,00	€ 2.789,00	€ 12.472,00	59,8	50,8
Kruiden		€ 16.200,00		€ 15.390,00		95,0
Koolzaad	€ 4.700,00	€ 9.205,00	€ 4.361,00	€ 7.562,00	92,8	82,2
Voedergewassen	€ 3.942,00	€ 7.638,00	€ 3.693,00	€ 6.291,00	93,7	82,4
Groenbemester	€ 2.736,00	€ 1.389,00	€ 2.130,00	€ 788,00	77,9	56,7
Blauwmaanzaad	€ 1.650,00	€ 2,00	€ 1.400,00		84,8	0,0
Karwij		€ 1.125,00		€ 1.125,00		100,0
Bladgroenten	€ 3.705,00	€ 479,7,00	€ 204,00	€ 296,00	5,5	6,2
Snijrogge	€ 435,00		€ 185,00		42,5	

Ook hierbij is wintergraan het gewas waar veruit het meeste uitgekeerd wordt. De gewassen koolzaad en voedergewassen die bij het beschadigd areaal nog bij de top 10 hoorden verdwijnen in tabel 3 uit het rijtje van de belangrijkste gewassen. Er zitten grote verschillen tussen uitgekeerde en getaxeerde bedragen bij sommige gewassen. Volgens het Faunafonds wordt dit veroorzaakt doordat de aanvrager (grondgebruiker) in die gevallen waar een getaxeerde schade niet is uitbetaald, niet heeft voldaan aan de door het bestuur van het Faunafonds in de beleidsregels vastgestelde eisen (o.a. met betrekking tot voorkoming en beperking van schade). Ook kan het zijn dat getaxeerde schade mede is veroorzaakt door diersoorten die onbeschermd zijn (exoten) of waarvoor een landelijke of provinciale vrijstelling geldt. Daarnaast is op veel gevallen (buiten de aangewezen ganzenoerageergebieden of vogelrichtlijngebieden in de winterperiode) een eigen risico van toepassing van 5% met een minimum van € 250,- per bedrijf per jaar. Bij sommige aanvragen wordt op het verzoekschrift wel ingevuld dat er ontheffing is aangevraagd, maar blijkt uit het achteraf ingestuurde rapportageformulier dat er niet voor alle schadeveroorzakende diersoorten een ontheffing is aangevraagd, dat er onvoldoende gebruik gemaakt is van de ontheffing of dat de ontheffing niet is gebruikt in de periode dat de schade van enige omvang is geconstateerd tot aftaxatie.

Het totaal getaxeerde bedrag is in 2007 en 2008 iets meer dan 1,6 miljoen. Daarvan is in beide jaren iets meer dan 1,3 miljoen uitgekeerd.

Bij wintertarwe zit bijv. ook de schade van overzomerende ganzen tussen. In tabel 4 is deze schade apart genomen. Zomer betekent schade van ganzen na 1 april. Winter betekent schade van overwinterende ganzen.

Tabel 4. **Acht belangrijkste gewassen gesorteerd naar schade door overzomerende ganzenschade en winterschade.**

Gewas		Getaxeerd (€)		Uitgekeerd (€)		% uitgekeerd	
		2007	2008	2007	2008	2007	2008
Wintergraan	zomer	154963	147083	128772	122355	83,1	83,2
	winter	607470	745334	553656	652603	91,1	87,6
Maïs	zomer	10742	15281	7280	13584	67,8	88,9
	winter	770		770		100,0	
overige akkerbouwgewassen	zomer	106027	7724	95217	6997	89,8	90,6
	winter	37822	31866	29467	30483	77,9	95,7
Graszaad	zomer	23210	41025	17441	27558	75,1	67,2
	winter	59374	55541	55828	53333	94,0	96,0
Zomergraan	zomer	39173	57569	27139	47738	69,3	82,9
	winter	4507	7228	3507	6478	77,8	89,6
Suikerbieten	zomer	46581	5378	26540	4878	57,0	90,7
	winter	11994	14268	8513	13230	71,0	92,7
Bonen	zomer	43601	33243	32257	5804	74,0	17,5
	winter						
Aardappelen	zomer	1486	4576	1300	4076	87,5	89,1
	winter	3220	2730	2720	2344	84,5	85,9

Uit tabel 4 blijkt dat bij maïs, overige akkerbouw gewassen en zomergraan het meest uitgekeerd wordt aan overzomerende ganzen. Bij de andere gewassen is dat bij de overwinterende ganzen. In 2007 is meer schade door overzomerende ganzen dan in 2008, terwijl dat bij de overwinterende net andersom is. 31% van de getaxeerde schade en 29% van de uitgekeerde schade werd door overzomerende ganzen veroorzaakt.

4.3 Beschadigd areaal per diersoort

In tabel 5 zijn de diersoorten gesorteerd op grootste beschadigde areaal (totaal van 2007 en 2008). Hierbij zijn alleen akkerbouwgewassen meegenomen!

Tabel 5. Diersoorten gesorteerd op grootste beschadigde areaal (totaal van 2007 en 2008).

	Beschadigd (ha)		% beschadigd	
	2007	2008	2007	2008
grauwe gans	2768,1	2623,4	38,4	28,9
Kolgans	1223,9	1135,9	39,4	33,6
Brandgans	707,8	917,1	47,2	30,4
Smient	783,6	484,5	46,1	22,4
Rotgans	570,6	481,5	43,6	30,7
Das	166,6	340,5	20,8	29,4
wild zwijn	99,6	234	27,6	47,3
wilde eend	190,8	89	40,2	11,9
Roek	108,5	87,1	26,2	24,6
Rietgans	127,5	68,1	34,5	14,9
Edelhert	67,7	95,2	34,8	49,8
<i>Houtduif</i>	88	66,3	19,7	20,1
Knobbelzwaan	50,1	75,8	37,8	28,5
<i>Canadagans</i>	72,2	26,4	38,7	24,4
Damhert	39,9	54,3	20,2	33,8
<i>Nijlgans</i>	33,4	54,1	24,0	30,5
<i>Zwarte kraai</i>	49,7	26,9	27,7	14,6
Haas	51,6	15,3	23,5	14,5
Spreeuw	29	15,5	34,2	21,7
<i>boerengans e.d</i>	6,9	29,3	26,8	68,3
<i>Kauw</i>	14,2	15,8	10,1	7,9
Wilde zwaan	7	22,3	9,1	19,4
Bergeend	24,1	3,2	74,4	12,5
Holenduif	10,1	12,4	20,6	27,0
Meerkoet	2,5	17,4	4,5	11,3
Waterhoen	2	12,2	39,2	25,5
Fazant	13		45,9	
Vink	3,4	5,2	70,8	100,0
Huismus	4	3,4	17,0	72,3
Ree	2	4,5	33,9	19,4
Meeuw	4,5		100,0	
Bever	0,2	4,1	3,1	15,9
Mees	3,4		70,8	
turkse tortel	2,5		48,1	
Scholekster		2,4		40,0
Zilvermeeuw		2,4		28,6
kleine rietgans		2		33,3
Ekster		1,25		46,3
<i>Konijn</i>	0,0		3,3	

De grauwe gans is veruit de grootste gewasschade veroorzaker. Bij de top tien horen vervolgens kolgans, brandgans, smient, rotgans, das, wild zwijn, wilde eend, roek en rietgans.

De soorten met een landelijke vrijstelling zijn cursief afgedrukt.

In de flora- en faunawet zijn haas, konijn, wilde eend, fazant, houtduif en patrijs als bejaagbare soorten aangewezen. De minister kan de jacht op deze diersoorten openen en bepaalt de periode waarin gejaagd wordt. De jacht op de patrijs wordt niet geopend zolang de soort op de rode lijst staat. De exoot Nijlgans mag niet bejaagd worden, tenzij er aantoonbare schade is. Nijlgans wordt niet uitbetaald.

Houtduif is bejaagbaar. In principe kan hier dus geen tegemoetkoming voor verkregen worden, alleen in uitzonderingsgevallen als de grondgebruiker beperkt is in zijn mogelijkheden.

Wat betreft roeken zijn er ook duidelijk verschillen tussen de provincies. In bijv. Drenthe is de roek in de provinciale verordening vrijstelling grondgebruiker opgenomen als soort die door de grondgebruiker ter voorkoming van belangrijke schade aan landbouwgewassen mag worden gedood. Voor kraai en kauw is een landelijke vrijstelling.

4.4 Getaxeerd en uitgekeerd bedrag per diersoort

In tabel 6. zijn de diersoorten gesorteerd op hoogste getaxeerde bedrag (totaal van 2007 en 2008). Hierbij zijn alleen akkerbouwgewassen meegenomen.

Tabel 6. **Diersoorten gesorteerd op hoogste getaxeerde bedrag (totaal van 2007 en 2008).**

	Getaxeerd		Uitgekeerd		% uitgekeerd	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Grauwe gans	€ 638.653,00	€ 655.076,00	€ 523.859,00	€ 544.705,00	82,0	83,2
Brandgans	€ 173.166,00	€ 229.741,00	€ 154.112,00	€ 195.661,00	89,0	85,2
Kolgans	€ 161.073,00	€ 162.885,00	€ 152.162,00	€ 140.664,00	94,5	86,4
Rotgans	€ 167.911,00	€ 134.025,00	€ 154.650,00	€ 122.013,00	92,1	91,0
Smient	€ 106.190,00	€ 80.356,00	€ 87.300,00	€ 62.285,00	82,2	77,5
Edelhert	€ 41.717,00	€ 61.131,00	€ 38.028,00	€ 53.440,00	91,2	87,4
Roek	€ 42.074,00	€ 51.478,00	€ 25.652,00	€ 36.397,00	61,0	70,7
Das	€ 41.333,00	€ 52.519,00	€ 41.012,00	€ 51.201,00	99,2	97,5
Wild zwijn	€ 28.627,00	€ 49.887,00	€ 19.617,00	€ 38.069,00	68,5	76,3
Damhert	€ 13.742,00	€ 22.242,00	€ 11.079,00	€ 20.044,00	80,6	90,1
Rietgans	€ 15.993,00	€ 13.257,00	€ 13.775,00	€ 11.564,00	86,1	87,2
wilde eend	€ 18.183,00	€ 10.328,00	€ 7.456,00	€ 3.653,00	41,0	35,4
Haas	€ 11.197,00	€ 7.147,00	€ 6.865,00	€ 5.082,00	61,3	71,1
<i>Houtduif</i>	€ 6.047,00	€ 9.502,00	€ -	€ 347,00	0,0	3,7
Knobbelzwaan	€ 4.976,00	€ 10.238,00	€ 4.221,00	€ 8.190,00	84,8	80,0
<i>zwarte kraai</i>	€ 4.779,00	€ 4.808,00	€ 665,00	€ 2.672,00	13,9	55,6
Spreeuw	€ 5.424,00	€ 2.043,00	€ 1.504,00	€ 682,00	27,7	33,4
<i>Canadagans</i>	€ 3.985,00	€ 1.375,00	€ 890,00	€ 120,00	22,3	8,7
Meerkoet	€ 890,00	€ 3.410,00	€ 120,00	€ 2.340,00	13,5	68,6
Holenduif	€ 791,00	€ 3.474,00	€ 421,00	€ 2.566,00	53,2	73,9
<i>Kauw</i>	€ 2.349,00	€ 1.605,00	€ -	€ 121,00	0,0	7,5
Wilde zwaan	€ 145,00	€ 3.253,00	€ 133,00	€ 2.678,00	91,7	82,3
Scholekster		€ 3.320,00		€ 3.095,00		93,2
<i>boerengans e.d</i>	€ 170,00	€ 2.051,00	€ -	€ -	0,0	0,0
Bergeend	€ 747,00	€ 1.261,00	€ 710,00	€ 948,00	95,0	75,2
Fazant	€ 1.702,00	€ -	€ 1.304,00		76,6	
<i>Nijlgans</i>	€ 583,00	€ 1.026,00	€ -	€ 8,00	0,0	0,8
Huismus	€ 1061,00	€ 425,00	€ 392,00	€ 175,00	36,9	41,2
Meeuw	€ 1.420,00	€ -	€ -		0,0	
Waterhoen	€ 135,00	€ 1.288,00	€ -	€ 560,00	0,0	43,5
Bever	€ 364,00	€ 462,00	€ 174,00	€ 139,00	47,8	30,1
Ree	€ 499,00	€ 274,00	€ 436,00	€ 224,00	87,4	81,8
Vink	€ 258,00	€ 411,00	€ 258,00	€ -	100,0	0,0
Kleine rietgans		€ 529,00		€ 529,00		100,0
Zilvermeeuw		€ 368,00		€ 343,00		93,2
turkse tortel	€ 177,00		€ -		0,0	
Ekster		€ 70,00		€ 42,00		60,0
Mees	€ 64,00		€ 64,00		100,0	
<i>Konijn</i>		€ 47,00		€ -		0,0
	€ 1.496.425,00	€ 1.581.312,00	€ 1.246.859,00	€ 1.310.557,00	83,3	82,9

Aan de grauwe gans wordt ook veruit het hoogste bedrag uitgekeerd. Verder zitten er ook hier grote verschillen tussen wat getaxeerd wordt en wat uitgekeerd wordt. In de top tien komen verder de brandgans, kolgans, rotgans, smient, edelhert, roek, das, wild zwijn en damhert voor. De wilde eend die qua beschadigd areaal wel bij de top tien zat, is qua de getaxeerde waarde vervangen door edelhert.

Wat betreft de Nijlgans is het voor het Faunafonds wettelijk niet mogelijk voor deze diersoort een tegemoetkoming in de schade te verlenen. Het is een exoot en die mag niet worden gedood. Eerst moet worden aangetoond dat er schade is (artikel 67). In de praktijk blijkt dat de nijlgans soms als mengsoort met andere ganzen, schade aan landbouwgewassen veroorzaakt. In die gevallen wordt de schade, voor zover aangericht door nijlganzen, meegenomen in de taxatie, maar wordt daarvoor geen tegemoetkoming in de schade verleend. Het Faunafonds probeert de schade nu wel in beeld te krijgen door bij enkele boeren de schade te taxeren. Deze schade wordt niet uitbetaald.

Tabel 7. **Getaxeerd bedrag per ganzensoort onderverdeeld in winterschade (voor 1 april) en zomerschade (na 1 april).**

		Getaxeerd		uitgekeerd		% uitgekeerd	
		2007	2008	2007	2008	2007	2008
boerengans e.d	Winter		€ 28,00		€ -		0,0
	Zomer	€ 170,00	€ 2.023,00	€ -	€ -	0,0	0,0
brandgans	Winter	€ 122.361,00	€ 195.935,00	€ 106.543,00	€ 169.106,00	87,1	86,3
	Zomer	€ 50.805,00	€ 33.806,00	€ 47.569,00	€ 26.555,00	93,6	78,6
canadagans	Winter	€ 1.752,00	€ 883,00	€ 890,00	€ -	50,8	0,0
	Zomer	€ 2.233,00	€ 492,00	€ -	€ 120,00	0,0	24,4
Grauwe gans	Winter	€ 302.662,00	€ 386.537,00	€ 267.670,00	€ 342.599,00	88,4	88,6
	Zomer	€ 335.991,00	€ 268.686,00	€ 256.189,00	€ 202.254,00	76,2	75,3
kolgans	Winter	€ 158.150,00	€ 154.382,00	€ 149.500,00	€ 137.277,00	94,5	88,9
	Zomer	€ 2.923,00	€ 8.651,00	€ 2.662,00	€ 3.535,00	91,1	40,9
nijlgans	Winter	€ 159,00	€ 961,00	€ -	€ 8,00	0,0	0,8
	Zomer	€ 424,00	€ 65,00	€ -	€ -	0,0	0,0
rietgans	Winter	€ 15.776,00	€ 13.257,00	€ 13.583,00	€ 11.564,00	86,1	87,2
	Zomer	€ 217,00		€ 192,00		88,5	
Rotgans	Winter	€ 132.543,00	€ 116.642,00	€ 123.391,00	€ 106.810,00	93,1	91,6
	Zomer	€ 35.368,00	€ 17.383,00	€ 31.259,00	€ 15.203,00	88,4	87,5

Uit tabel 5 blijkt dat er per ganzensoort verschillen zijn. Bij grauwe ganzen wordt evenveel als winterschade getaxeerd dan als zomerschade, maar er wordt als zomerschade minder uitgekeerd. Bij de andere ganzensoorten wordt er duidelijk minder als zomerschade getaxeerd.

5 Gegevens Faunafonds per gewas uitgesplitst

Per gewasgroep is verder gekeken wat de belangrijkste schadeveroorzakers zijn (gekeken naar getaxeerde bedrag). Alleen de belangrijkste aantasters zijn genoemd.

Tabel 8a. **Percentage schade per aantaster gekeken naar getaxeerd bedrag.**

	grauwe gans	Rotgans	Brandgans	Kolgans	smient	Canadagans	boerengans	wilde eend
Aardappel	22							
Bonen	95						2	
Graszaad	47	26	11	9	4			
Koolzaad	47			11	25	8		
Maïs	8							
Overige akkerbouwgewassen	60		31	1				
Suikerbieten	62		9	5				
Voedergewassen	15	30	38	5				
Wintergraan	43	12	15	16	9			
Zomergraan	46	16	15					4

Tabel 8b. **Percentage schade per aantaster gekeken naar getaxeerd bedrag.**

	Edelhert	Damhert	wild zwijn	haas	Zwarte kraai	vink	Das	roek	totaal
Aardappel	48	20	10						100
Bonen				3					100
Graszaad									97
Koolzaad						5			96
Maïs	21		18				27	18	92
Overige akkerbouwgewassen		3		2					97
Suikerbieten		6		11					93
Voedergewassen		9							97
Wintergraan									95
Zomergraan	3				2			6	92

Uit tabel 8a blijkt dat het overgrote deel van de getaxeerde waarde wordt veroorzaakt door de grauwe gans.

Bij aardappel wordt meer dan de helft van de schade veroorzaakt door edelhert en damhert. Als gekeken wordt naar de beschadigde percelen blijkt dat deze soorten ook bijna de helft van de schade te hebben veroorzaakt. Wel blijkt dat het getaxeerde bedrag ongeveer gelijk is aan het uitgekeerde bedrag. Wat betreft de damhert en edelhert zijn er grote provinciale verschillen. In Overijssel geldt een nulstand wat betreft damhert, edelhert en wild zwijn. De provincie wijst daar de Faunabeheereenheid aan voor het doden van damhert, edelhert en wild zwijn in mogelijk optredende situaties.

Bij wild zwijn blijkt dat van de getaxeerde waarde 70% uitgekeerd te worden. De preventie bestaat hier uit het plaatsen van rasters bij jaarlijks terugkerende schade. Verder uit het plaatsen van vlaggen, geuren, flitslampen, knalapparaten en het aanbieden van alternatief voedsel als ook en uit regulering stand door afschot. Ook in Groningen geldt een nulstand en mag de jager de zwijnen afschieten in zijn jachtgebied. Bij bonen zit er een erg groot verschil tussen wat is getaxeerd en wat is uitgekeerd. Zo werd bij grauwe gans maar 58% uitgekeerd en bij haas maar 54%. Bij wild zwijn werd alles uitgekeerd.

Bij graszaad wordt bijna alle schade veroorzaakt door ganzen en smienten. Het percentage dat uitgekeerd wordt ten opzichte van wat getaxeerd wordt is bij rotgans, grauwe gans en smient boven 85%. Bij de

brandgans is dat 68% en bij de kolgans is dat 73%.

Bij koolzaad zit er een erg groot verschil wat de grootste belagers zijn qua uitbetaalde schade in vergelijking met het beschadigde perceel. Qua uitbetaalde schade zijn de grauwe gans en de smient de grootste veroorzakers. Qua beschadigd perceel zijn grauwe gans, canadagans, kolgans, smient, vink en bergeend de grootste belagers.

Bij maïs komt de das als grootste belager naar voren, als ook edelhert, roek en wild zwijn. Bij das wordt 98% uitgekeerd van het getaxeerde bedrag. Dit is bij edelhert 89%, bij roek 61% en bij wild zwijn 74%. Bij de overige akkerbouwgewassen wordt het grootste deel uitgekeerd aan grauwe gans en brandgans. Bij beide aantasters wordt meer dan 95% van het getaxeerde bedrag uitgekeerd.

Wat betreft suikerbieten zijn grauwe gans en haas de grootste belagers. Hier wordt bij beiden ongeveer 65% van het getaxeerde bedrag uitgekeerd.

Bij voedergewassen zijn brandgans, rotgans en grauwe gans de grootste belagers. Hier wordt bij alle drie de soorten ongeveer 90% van het getaxeerde bedrag uitgekeerd.

Bij wintertarwe zijn de grauwe gans, brandgans, kolgans, rotgans en smient de grootste veroorzakers van de schade-uitkering. Bij smient wordt 80% uitgekeerd en bij de andere belagers wordt meer dan 87% uitgekeerd.

Bij zomertarwe zijn grauwe gans, rotgans en brandgans de grootste belagers. Bij brandgans wordt 90% uitgekeerd, bij rotgans 84% en bij grauwe gans 74%.

Tabel 9a. **Percentage schade per aantaster per gewas gekeken naar beschadiging perceel*.**

	grauwe gans	Rotgans	brandgans	Kolgans	Smient	canadagans	boerengans	Nijlgans
Aardappel	31					3		
Bonen	73						7	2
Graszaad	49	10	9	16	8			
Koolzaad	18			13	16	17		
Maïs	5							
Overige akkerbouwgewassen	51		29		2			
Suikerbieten	45		5	9		5		
Voedergewassen	24	28	22	15				
Wintergraan	40	7	13	20	11			
Zomergraan	32	24	15	3		2		

* Per gewas is gekeken hoeveel ha beschadigd zijn en dat is onderverdeeld in de diverse diersoorten en als percentage weergegeven.

Tabel 9b. **Percentage schade per aantaster per gewas beoordeeld naar beschadiging perceel..**

	edelhert	Damhert	Wild zwijn	haas	Houtduif	kauw	holenduif	Wilde eend
Aardappel	22	26	17					
Bonen				6				
Graszaad					4			
Koolzaad								
Maïs	9	1	23			1		
Overige akkerbouwgewassen				4	4		4	
Suikerbieten	3	5	2	22				
Voedergewassen								
Wintergraan					1			2
Zomergraan	4							4

Tabel 9c. **Percentage schade per aantaster per gewas beoordeeld naar beschadiging perceel..**

	vink	das	roek	bergeend	knobbelzwaan	spreeuw	zwarte kraai	Mees	Totaal
Aardappel									99
Bonen									92
Graszaad									92
Koolzaad	12			10	6			5	101
Mais		41	9			3	3		95
Overige akkerbouwgewassen					2				96
Suikerbieten									96
Voedergewassen									96
Wintergraan									96
Zomergraan			6		2				92

6 Gesprekken boeren en taxateurs over taxatie en vergoeding

Eerst wordt de **taxatieprocedure** in beeld gebracht en vervolgens de visie in de praktijk van de boeren en taxateurs.

Procedure taxatie

1. De grondgebruiker dient een verzoekschrift faunaschade in bij het Faunafonds, waarin hij aangeeft in welke provincie het schadeperceel gelegen is en in welk gewas de schade is geconstateerd.
2. Het taxatiebureau ontvangt van het secretariaat van het Faunafonds een opdracht tot taxatie in de vorm van een set formulieren waarop de naam, adres en woonplaats alsmede het verzoekschriftregistratienummer al zijn ingevuld. De taxateur, die de taxatiewerkzaamheden verricht, vult de formulieren in. De formulieren, met uitzondering van het formulier Bevestiging taxatie grondgebruiker, worden ondertekend door de taxateur die feitelijk de taxatiewerkzaamheden heeft verricht. Het taxatierapport wordt voor akkoord interen controle geparafeerd door degene die verantwoordelijk is voor de dagelijkse leiding van het taxatiebureau.
3. In beginsel wordt binnen zeven werkdagen, nadat de opdracht tot taxatie is ontvangen, een bedrijfsbezoek gebracht, ter gelegenheid waarvan wordt aangetekend door welke diersoort aan welk gewas schade is toegebracht. Tevens wordt de omvang van de schade alsmede de door de grondgebruiker getroffen afweermaatregelen aangetekend. Van deze eerste bezoekdatum alsmede van alle vervolfbezoeken wordt aantekeningen gemaakt.
4. Het moment waarop de schade wordt afgetaxeerd is afhankelijk van een groot aantal factoren. De taxateur kan besluiten de volgende werkwijzen te volgen: De oorzaak en omvang van de schade moet op een betrouwbare wijze vastgesteld kunnen worden. Dit betekent dat schade die is veroorzaakt maximaal 10 dagen voor het ontvangen van de taxatieopdracht meegenomen kan worden in de vaststelling:
 - vanaf de opdracht tot taxatie dient de ontwikkeling van het grasgewas in de verschillende sneden, rekening houdende met het maai- en beweidingsschema op het bedrijf nauwkeurig gevolgd te worden;
 - De ontwikkeling van het gewas te volgen en bij de oogst/ingebruikname eventuele opbrengstderving te bepalen;
 - De schade eventueel direct bij het eerste of tweede bezoek aftaxeren.Het moment van taxatie van het beschadigde en onbeschadigde gewas dient zo dicht mogelijk te liggen bij het tijdstip van ingebruikname van het perceel (bij grasland de inschaar- of maaidatum; bij akkerbouw het moment van oogsten).
In alle gevallen wordt, zodra de taxateur de schade heeft bepaald, het formulier 'Bevestiging taxatie grondgebruiker' aan de grondgebruiker overhandigd, dan wel op het bedrijf achtergelaten.
5. Bepaling van de schade:
 - Grasland:
Bij de bepaling van de opbrengstderving van grasland veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten maakt de taxateur gebruik van de grashoogtemeter. De bepaling van de opbrengstderving van het grasgewas vindt plaats op basis van de bij de grashoogtemeter gevoegde handleiding. De bij de taxatie te hanteren verlies in kilogram drogestof per centimeter gras en de prijs per kilogram drogestof wordt door het bestuur van het Faunafonds vastgesteld en aan het taxatiebureau meegedeeld.
 - Akkerbouw:
De opbrengst van akkerbouwproducten en enkele akkerbouwmatig geteelde groentegewassen, alsmede de kilograprijs van deze producten worden vastgesteld door het bestuur van het Faunafonds. Deze gegevens zijn in beginsel gebaseerd op de KWIN en worden door het secretariaat van het Faunafonds aan de taxatiebureaus meegedeeld.

Tenzij er sprake is van contractteelt, dient in het taxatierapport gebruik gemaakt te worden van de voorgaande gegevens.

- Graszaad:
De opbrengstgegevens en de kilogrammen alsmede de prijs wordt door het bestuur van het Faunafonds in beginsel vastgesteld op basis van de KWIN gegevens. Deze gegevens worden door het secretariaat van het Faunafonds aan de taxatiebureaus meegedeeld. In de taxatierapporten dient van deze gegevens uitgegaan te worden tenzij er sprake is van contractteelt.
- Overige producten:
Bij producten waar de handel per stuk gaat dient de taxateur aan te geven wat de marktprijs is op het moment dat hij taxeert, dan wel welke prijs dat product aan het eind van de oogst oplevert.

Bij afwijking van gemiddelde opbrengstgegevens dient dit gemotiveerd te worden. Er kan van de gemiddelde opbrengst worden afgeweken wanneer sprake is van contractteelt met van te voren vastgestelde prijzen.

6. Per type gewas is voor de berekening een apart inlegvel beschikbaar. Aangegeven moet worden hoeveel procent van de potentiële opbrengst door beschermde inheemse diersoorten is beschadigd.
7. De formulieren worden na afronding van de taxatiewerkzaamheden zo spoedig mogelijk door de taxateur ondertekend en door degene die verantwoordelijk is voor de dagelijks leiding van de onderneming voor interne controle voor akkoord geparafeerd, teruggezonden naar het secretariaat van het Faunafonds.
8. Het formulier 'bevestiging taxatie grondgebruiker' wordt na afronding van de taxatiewerkzaamheden zo spoedig mogelijk door de taxateur ondertekend en overhandigd aan de grondgebruiker/indieners van het verzoekschrift. Deze heeft gedurende acht dagen, nadat hij het formulier heeft ontvangen, de gelegenheid zijn opmerkingen aan het secretariaat van het Faunafonds kenbaar te maken.
9. De opmerkingen van de grondgebruiker/indieners van het verzoekschrift worden door het secretariaat van het Faunafonds voor commentaar voorgelegd aan de betreffende taxatiebureau/taxateur. Deze zal zijn reactie op het commentaar van de grondgebruiker binnen twee weken naar het secretariaat van het Faunafonds zenden. Het Faunafonds zendt een afschrift van de reactie naar de betreffende grondgebruiker.
10. Het bestuur van het Faunafonds stelt uiteindelijk de hoogte van het schadebedrag vast.

Visie van praktijk

Er zijn enkele gesprekken met taxateurs en boeren gevoerd om te kijken wat daar leeft. Uit die gesprekken kwam naar voren dat er over het algemeen weinig discussies over de taxaties. Daar is men over het algemeen wel mee eens. De taxateur probeert dit zo goed mogelijk te doen en kijkt goed wat hij ziet en heeft door de jaren heen veel ervaring. Hij kent het gebied en weet welke diersoorten er zitten en waar hij schade kan verwachten. Wat nog wel eens voor kwam is dat de schade te laat gemeld was en dat het al schade was die veel eerder was ontstaan, terwijl dit pas veel later doorgegeven was. Daar kan een taxateur ook weinig aan doen.

Verder kwam het volgende uit de gesprekken naar voren:

- het invullen van de formulieren betreffende de tegemoetkoming wordt te bureaucratisch gevonden. Er moet te veel ingevuld worden en dat kost te veel tijd. Dit zal veelal wel onbekendheid met het formulier betekenen.
- Het is van groot belang dat de goede ganzensoort opgegeven wordt. Voor boeren zijn ganzen vaak ganzen. Als men bijv. 5% Nijlgans invult dan wordt dat niet betaald. De Nijlgans mag men namelijk schieten en dit wordt er dus afgetrokken.
- De regels met betrekking tot afweer zijn te ingewikkeld.
- De schade bij wintertarwe mag maximaal 40% zijn. Anders kan de tarwe eruit gereden worden en

- kan zomertarwe worden ingezaaid. Dit is wel eens lastig als het bepaalde stukken betreft.
- Meestal zijn het dezelfde percelen die schade hebben en dan vaak ook nog dezelfde hoek van het perceel waar schade is en grenst het in de meeste gevallen aan water wat betreft ganzen.
 - De inkomsten van het stro worden niet gerekend en dat is in het Noorden een belangrijke inkomstenbron
 - De vergoeding is te laag. KWIN wordt gehanteerd en dat is meestal te laag.
 - Vaak moeten extra bespuitingen uitgevoerd worden bijv. bemesting en onkruid, CCC bespuitingen en dat wordt niet meegerekend in de tegemoetkoming. Dit is vooral bij hogere schades het geval. Ook bij de oogst kan in drie keer geoogst moeten worden. Het gewas moet namelijk wel rijp zijn
 - Er wordt de suggestie meegegeven om de inzet van chlorofylmeters of luchtfoto's te toetsen ter bepaling van het schadebeeld ter aanvulling van de beoordeling.
 - Ook verjagen kost extra tijd. Zoals zetten vlaggen, linten. Het menselijk verjagen waarvoor men er soms wel vaker per dag naar toe moet.
 - Er wordt over overzomerende ganzen gesproken. Dit zou eigenlijk blijvende ganzen moeten zijn.
 - Ganzenopvanggebieden zijn aangewezen door de provincie. Soms zitten de ganzen niet in de foerageergebieden, maar erbuiten. Deze gebieden worden toch waarschijnlijk niet aangepast.

7 Discussie

Tijdens gesprekken met het Faunafonds bleek dat de indelingen van de gewassen niet altijd eenduidig zijn. Er heeft in 2007 een herindeling plaatsgevonden, maar ook dat is nog altijd niet eenduidig. Vooral de overige akkerbouwgewassen omvat een hele groep gewassen en komt daardoor vrij hoog in de top tien. Zo valt daar ook o.a. spruitkool en wortelen onder, terwijl die altijd bij vollegrondsgroenten gerekend worden. In de Handreiking Faunaschade wordt weer een andere indeling gebruikt. Ook op de website wordt weer een andere indeling gebruikt. Voor een goede inventarisatie zou de indeling aangepast moeten worden.

Verder wordt de schade van diersoorten waar een vrijstelling voor is niet meegenomen. Hiervoor wordt geen tegemoetkoming aangevraagd, omdat dit toch niet wordt uitgekeerd. Een volledig beeld van de schade kan dus niet gegeven worden. De werkelijke schade ligt dus hoger dan de meer dan 1,3 miljoen die per jaar uitgekeerd wordt.

Er zijn grote provinciale verschillen wat betreft de regelingen. Ook zijn de regelingen per provincie lastig te vinden. Zo wordt het voor de grondgebruiker door grote provinciale verschillen ook lastig in te schatten wat hij precies moet doen om voor tegemoetkoming in aanmerking te komen.

Grondgebruikers moeten zelf de schadeveroorzakers op het formulier voor tegemoetkoming aangeven. Het zou handig zijn als hiervoor handige posters met de diverse soorten beschikbaar waren. Bij ganzen komt de ene soort wel voor tegemoetkoming in aanmerking en de andere soort niet. Dit geldt ook voor kraaiachtigen, waarbij de zwarte kraai en de kauw op de vrijstellingslijst staan en de roek wel weer voor tegemoetkoming in aanmerking komt. Door een poster te maken met betreffende soorten kan er ook andere interessante informatie op zo een poster komen te staan. Telers noteren soms nog wel eens de verkeerde ganzensoort. Verder kan er op die poster ook extra informatie bijv. op welke ganzensoorten bejaagbaar zijn en wat je als grondgebruiker moet doen.

Er zitten soms een groot verschil tussen getaxeerde en uitgekeerde bedragen. Dit wordt voor het grootste deel veroorzaakt door dat de grondgebruiker niet heeft voldaan aan de door het Faunafonds vastgestelde beleidsregels. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat hij niet voldoende preventieve maatregelen genomen heeft. De indruk bestaat dat de regels strenger gehandhaafd worden.

Uit gesprekken met taxateurs en boeren bleek dat er weinig discussie is over de wijze waarop de taxateurs de schade vaststellen. Wel is er discussie over de uitgekeerde bedragen. Zo wordt stro bijvoorbeeld niet meegerekend in de taxatie. Ook moet er bij schade vaak een keer extra gereden worden voor onkruidbestrijding, extra bemesting of CCC-bespuiting en dit wordt ook niet meegerekend in de tegemoetkoming. Het kan zelfs zo zijn dat er in drie keer geoogst moet worden (gewas moet wel rijp zijn).

De tegemoetkoming maakt verschil tussen klei en zware klei. Dit is een beetje een grijs gebied. Wat valt onder klei en wat onder zware klei. Waar ligt de grens. Er is moeilijk onderscheid te maken, terwijl er wel opbrengstverschil is tussen beide soorten bij de tegemoetkoming.

Met name bij graszaad blijkt dat er binnen soorten verschillen zijn en daarbinnen zijn ook nog weer rassen. De opbrengstgegevens van desbetreffende gewassen zijn niet altijd even duidelijk. Het verschil tussen rassen is groot.

Verder blijkt dat hertaxatie bij graszaad niet mogelijk is vanwege de tijd. De teler mag gedurende 8 dagen nadat hij het bevestiging taxatie grondgebruiker formulier heeft ontvangen opmerkingen kenbaar maken. Als er dan weer een hertaxatie plaats moet vinden is het zaad allang weg. Het tijdsbestek van hertaxatie neemt ongeveer drie weken in beslag en dat is voor dit gewas dus te lang.

Soms zijn telers er niet bij gebaat alles als foeragegebied aan te merken. Per jaar moet men namelijk met 0,5 ha mee doen, terwijl hij daar mogelijk helemaal geen gewassen heeft staan die problemen hebben met ganzen.

Als er een kleine zwaan of wilde zwaan tussen een ganzenpopulatie zit, mag er niet verjaagd worden. De teler krijgt dan een volledige vergoeding.

De schade tussen overzomerende ganzen en winter ganzen is een groot verschil. Overzomeraars broeden in mei. Als de jongen gaan vliegen ontstaat schade (begin juli). Bij graszaad kan late schade vlakbij oogst ontstaan. De tijd is dan ontzettend kort om schade te melden. Er kan zelfs schade na maaien en dorsen zijn. Er zijn al telers die daarom schade maar niet eens meer melden.

Overzomeraars zitten in beperktere gebieden. Schade heeft veel meer impact. Het gewas moet wel geleverd zijn voordat ganzen erin komen. Er is geen goed beeld betreffende schade door overzomeraars. Schade aangemeld voor 1 april wordt gezien als winterschade. Op eenzelfde perceel schade door overzomeraars wordt niet als zomerschade meegenomen maar als winterschade. Een teler zou in dat geval dus eigenlijk twee keer een melding moeten doen. Soms zijn telers er ook bij gebaat het voor 1 april te melden. Dan wordt in foerageergebieden namelijk geen 5% eigen risico meegenomen.

Bij overzomerende ganzen hoeven geen preventieve maatregelen meer genomen te worden. Ganzen kunnen er soms plotseling invallen. De schade wordt dan wel eens te laat gemeld. De taxateurs houden de regel aan dat er stront moet liggen en zien ze die niet, dan vermoeden ze een te late schademelding. Uit de gegevens van het Faunafonds blijkt dat 31% van de getaxeerde schade en 29% van de uitgekeerde schade veroorzaakt wordt door overzomerende ganzen.

8 Conclusie en aanbevelingen

- De grauwe gans is de grootste schadeveroorzaker, namelijk 42% van het getaxeerde bedrag en 38% van het beschadigde areaal wordt veroorzaakt door de grauwe gans.
- Ganzen (grauwe gans, brandgans, kolgans, rotgans en smient) veroorzaken 79% van het getaxeerde bedrag en qua beschadigd areaal zelfs 81%.
- Wintertarwe is veruit het gewas met de meeste schade (62%), gevolgd door maïs (11%). Als gekeken wordt naar het beschadigde areaal is dit zelfs 72%.
- In de top tien qua gewassen staan verder graszaad, maïs, zomergraan, suikerbieten, overige akkerbouwgewassen, bonen, aardappelen, voedergewassen en koolzaad betreffende beschadigd areaal. Als gekeken wordt naar het getaxeerde bedrag worden voedergewassen en koolzaad vervangen door erwten en kruiden.
- Bij graan en graszaad heeft 3-4% van het totale areaal aan die gewassen faunaschade. Bij de andere gewassen is dat minder dan 1%.
- Een poster met daarop de diverse schadeveroorzakers (en dan vooral ganzensoorten) zou handig zijn om in te schatten welke soorten de schade veroorzaken. Hier kan ook andere interessante informatie op gezet worden, bijvoorbeeld wanneer bejaagbaar, wat moet je als grondgebruiker doen.
- Om meer/betere gegevens over overzomerende ganzenschade te krijgen, zou het verstandig zijn als overzomerende ganzenschade apart gemeld werd. Dus als in een perceel al winterschade is, zou dit apart aangemeld moeten worden als er na 1 april ook schade op treedt. Uit de gegevens van het Faunafonds blijkt dat 31% van het getaxeerde en 29% van het uitgekeerde bedrag veroorzaakt wordt door overzomerende ganzen.
- Het zou aan te raden zijn een perceel waarvan verwacht wordt dat er schade door overzomerende ganzen komt bij te houden en aan de teler te vragen of hij een dagboek bij wil houden wat hij allemaal doet. Verder wordt iedere 14 dagen bijgehouden wat de schade is en hoe het perceel eruit ziet. Zo krijgt men een beter inzicht hoe een perceel aangepakt wordt en hoe de schade van dat perceel zich ontwikkelt.
- Om toch een beetje inzicht in de opbrengstverschillen te krijgen, zou van enkele percelen met schade de opbrengst bepaald moeten worden en dat vergeleken moeten worden met stukken van het perceel die geen schade hebben.
- Iets meer dan 1,6 miljoen per jaar wordt getaxeerd en daarvan wordt per jaar iets meer dan 1,3 miljoen uitgekeerd per jaar. Het areaal met schade was in 2007 7450 en in 2008 7150 ha. In werkelijkheid zal de schade meer zijn, want niet alle schade wordt opgegeven en ook niet alle faunasoorten komen in aanmerking voor een tegemoetkoming.

Bijlage 1. Ganzen

Ganzen en smienten arriveren na hun broedseizoen in het najaar in Nederland. Nederland heeft een belangrijke functie als overwinteringsgebied voor deze ganzensoorten en Smienten. Daarnaast spelen de eiwitrijke graslanden in Nederland een erg belangrijke rol in de levenscyclus van deze ganzen. In het voorjaar leggen ganzen en Smienten op deze graslanden hun vetreserves aan om hun lange reis van enkele duizenden kilometers, terug naar hun broedgebieden te volbrengen. Alle ganzensoorten zijn planteneters maar elke ganzensoort heeft een specifieke voorkeur voor zijn overwinteringshabitat met als gevolg dat veel soorten ruimtelijk gescheiden zijn in Nederland. De in Nederland voorkomende ganzensoorten zijn beschermd door middel van de Flora en Faunawet. Dit betekent dat het verboden is de dieren opzettelijk te doden of te verontrusten. Voor de Brandgans, Grauwe gans, Kleine Rietgans, Kolgans, Rietgans, Rotgans en Smient gelden in het algemeen provinciale vrijstellingen om te verjagen om schade te voorkomen of te beperken. Voor Grauwe Gans, Kolgans en Smient zijn opvanggebieden aangewezen. Daarbuiten mogen ze verjaagd en bejaagd worden in het kader van schadebestrijding.

Kolganzen arriveren in oktober in Nederland en vertrekken in februari of maart (in strenge winter). De soort reageert snel op het inzetten van vorst en dooi en er kunnen zich daarom veel trekbewegingen voordoen van Noord naar Zuid-Nederland en omgekeerd. Zij hebben voorkeur voor open graslanden en akkers.

Foto: Kolganzen

Foto: Brandgans

Brandganzen arriveren voornamelijk in oktober in Nederland. Hun verspreiding in de winter wordt beïnvloed door de sneeuwbedekking, waarbij overwinteringsgebieden in Noordoost Nederland worden verlaten na zware sneeuwval. In de loop van februari vertrekken de meeste dieren uit Zeeland. Op de pleisterplaatsen in Noordoost Nederland zijn dan nog grote concentraties aanwezig. Begin april zijn ook deze vogels grotendeels vertrokken. De vogels foerageren bij voorkeur op kwelders, slikken, grasgorzen en ook op cultuurgraslanden nabij de kust. Zij prefereren korte vegetaties met een optimale hoogte van 4-10 cm. Een belangrijke vereiste van de overwinteringsgebieden is de aanwezigheid van zoet water als drinkplaats en de aanwezigheid van groot open water dat dienst doet als veilige slaapplek. Zij gebruiken zelden gebieden die op een grotere afstand dan 5-8 km van hun rustplaatsen afliggen.

Rotganzen worden vooral gezien van oktober tot en met mei. Deze ganzensoort is nog sterker aan zilte milieus gebonden. In gebieden waar de Rotgans samen met de Brandgans voorkomt, blijken de Rotganzen vooral te foerageren op de laagst gelegen gebieden met de sterkste invloed van zoutwater. Dit wordt voornamelijk bepaald door de tolerantie van de Rotgans voor zoutwater. Met behulp van op de snavel aanwezige klieren is hij in staat zout uit te scheiden. In tegenstelling tot de brandgans is de gebiedskeus van de rotgans daarom niet afhankelijk van de aanwezigheid van zoet water.

Foto: Rotganzen

Foto: Rietganzen

Rietganzen komen met twee ondersoorten in Nederland voor met een verschillende terreinkeuze, namelijk de Toendrarietgans en de taigarietgans. De Toendrarietgans arriveert vanaf begin november en trekt al vanaf eind februari weg. De soort heeft een voorkeur voor foerageergebieden in grootschalige akkerbouwgebieden. De soort is vooral te vinden op akkers en foerageert op oogstresten van bieten, graan en koolgewassen en op akkers met wintergraan. In het begin van de winter foerageren ze vooral op grasland. Grote plassen in de nabijheid van de foerageergebieden dienen als slaappleatsen. De Taigarietgans komt vanaf eind oktober aan in Nederland en vertrekt uiterlijk half maart. De soort komt in veel meer besloten gebieden voor dan de andere ganzensoorten en heeft een voorkeur voor kleinschalig grasland, omsloten door houtwallen en boomgaarden. Als slaappleatsen fungeren over het algemeen moeilijk bereikbare plassen in hoogveen- en heidegebieden.

Kleine rietganzen arriveren in oktober in Nederland en vertrekken vooral in februari. De soort heeft een beperkt verspreidingsgebied en komt voornamelijk voor in landbouwgebieden van Zuidwest Friesland. De soort heeft een voorkeur voor intensief gebruikt agrarisch grasland en wintergraan akkers in de nabijheid van rustplaatsen bestaand uit open water, zoals de Friese meren.

Foto: kleine rietgans

Foto: grauwe gans

De **Grauwe ganzen** die in Nederland voorkomen bestaan voor een deel uit broedvogels en voor een deel uit overwinterende dieren. In de winter houden Grauwe ganzen zich vooral op in akker- en graslandgebieden.

Eén van de kleinste herbivore (plantenetende) vogels van Nederland is de Smient. **Smienten** zijn vooral aanwezig in Nederland van oktober tot en met april. De gebieden in de kustgebieden zijn vooral in het najaar van belang en smienten foerageren dan vooral op zeekraal en kweldergrassen. In de loop van de winter neemt hun aantal toe op binnendijkse graslanden. Gezien zijn geringe grootte moet de smient kwalitatief beter voedsel tot zich nemen in vergelijking met de grotere ganzensoorten. In de praktijk komt dat erop neer dat ze op goed bemeste graslanden zijn te vinden en op erg korte vegetatie grazen. Smienten foerageren vooral op intensief agrarisch gebruikt grasland. Zij foerageren vooral aan de rand van water

zoals slotenranden. Water moet altijd in de directe omgeving zijn en dient als vluchtplaats bij onraad. In tegenstelling tot de ganzensoorten foerageren Smienten ook voor een groot deel van de tijd 's nachts.

Foto: smienten

Aanzienlijke schade kan aangericht worden tijdens het foerageren op percelen wintergraan; de vraatschade soms in combinatie met verslemping van de bodem kan tot aanzienlijke schade leiden. Daarnaast kan er schade aangericht worden op percelen aardappel en percelen voederbiet- en suikerbiet zowel door directe vraatschade als door vertrapping (bloot trappen van knollen). Dit gebeurt vooral door Grauwe ganzen die vroeg aankomen. Ook schade aan percelen met boerenkool door Smienten komt voor. Overwinterende ganzen en smienten vormen de grootste kostenpost in de tegemoetkomingen in de schade die door het Faunafonds aan grondgebruikers wordt verleend. Jaarlijks bedraagt de omvang van de tegemoetkomingen ongeveer 17 miljoen euro. Wanneer daarbij het bedrag wordt geteld dat jaarlijks door middel van opvangvergoedingen aan agrarische natuurverenigingen wordt geteld, overschrijdt het totale bedrag voor overwinterende ganzen en smienten de 7 miljoen euro. Momenteel worden voor overwinterende kol- en grauwe ganzen en smienten foerageergebieden ingericht. Teneinde deze opvanggebieden succesvol te laten zijn is verjaging of het onaantrekkelijk maken van alternatieve foerageergebieden tot op zekere hoogte nodig.

Verjagen door middel van afschot is alleen toegestaan bij Grauwe Ganzen, kolganzen en smienten.

Overzomerende ganzen:

Naast de grote aantallen overwinterende ganzen neemt het aantal, en het aantal soorten, overzomerende ganzen de laatste decennia toe. Het gaat hierbij om de Grauwe gans, soepgans, kolgans, brandgans, indische gans, Grote canadagans en nijlgans.

Als broedgebieden worden gewoonlijk waterrijke gebieden verkozen met rietvegetaties, moerasbos of op eilanden.

De soepgans is de gedomesticeerde vorm van de grauwe gans. Het gaat hierbij om verwilderde vogels. Schade van de overzomerende ganzen wordt vooral aangericht aan percelen zomer- en wintergraan. Daarnaast kunnen overzomerende ganzen een probleem vormen door schade die ze aanrichten aan aardappel, voederbiet- en suikerbietpercelen door directe vraat en vertrapping.

Bergeend is een halfgans, een eendachtige vogel die qua formaat tussen een gans en een eend in zit. De bergeend legt haar eieren bijv. in konijnen- en andere grondholen. De bergeend heeft een rode knobbel op zijn snavel (alleen bij mannetjes).

Inheemse soorten: De grauwe gans is de enige soort die van oudsher in Nederland broedt. Vanuit een historisch oogpunt kan derhalve worden gesteld dat in de zomermaanden alleen deze soort als inheems kan worden beschouwd. Voor inheemse soorten geldt dat een gunstige staat van instandhouding gewaarborgd moet blijven. Daar waar schade optreedt, of dreigt op te treden, moeten echter maatregelen kunnen worden genomen, die deze schade beperken. Daaronder kunnen ook populatiebeperkende maatregelen vallen.

Exoten – Tot de exoten behoren alle soorten die zich hebben gevestigd buiten hun natuurlijke leefgebied als gevolg van al dan niet opzettelijk handelen door de mens. Tot deze groep behoren de zwaangans, sneeuwans, Ross'gans, Indische gans, kleine Canadese gans, grote Canadese gans en de nijlgans. Deze soorten zijn niet beschermd door de Flora- en faunawet, hetgeen betekent dat ze op alle wettelijk toegestane manieren mogen worden bestreden, omdat een nulstand wordt nagestreefd.

Als broedvogel niet inheems – Kolganzen, dwergganzen en toendrarietganzen broeden van oudsher niet in Nederland. In de wintermaanden trekken deze ganzen echter naar het zuiden en doen daarbij ook Nederland aan. Gedurende de wintermaanden zijn deze soorten daarmee inheems en dient er op basis van Europese regelgeving ook voor deze soorten een gunstige staat van instandhouding te worden gewaarborgd. Deze drie soorten zijn als broedvogel echter niet inheems. Deze soorten bevonden zich al in een gunstige staat van instandhouding voor zij in Nederland broeden en hebben Nederland in de zomer niet nodig voor hun gunstige staat van instandhouding. Populaties die gedurende de zomermaanden in Nederland verblijven zijn ontstaan uit individuen die, veelal als gevolg van menselijk handelen, na de winter in Nederland zijn achtergebleven of zijn ontsnapt dan wel vrijgelaten uit waterwildcollecties. Het gaat om kleine aantallen. Voor de zomermaanden wordt voor deze soorten een nulstand nagestreefd.

Voor de brandgans geldt ook dat deze soort van oudsher niet als broedvogel in Nederland voorkomt. Op dit moment kent Nederland enkele grote broedpopulaties van brandganzen. Sommige van deze populaties zijn ook ontstaan als gevolg van menselijk handelen. Tegelijkertijd is echter ook een ontwikkeling gaande waarbij de brandgans haar broedgebied uitbreidt naar het zuiden en westen en derhalve ook Nederland koloniseert. Dit is een ontwikkeling die al lange tijd gaande is en in al onze buurlanden ook waarneembaar is en als een natuurlijk fenomeen kan worden beschouwd. Brandganzen die zodoende in Nederland komen te broeden, kunnen om die reden als inheems worden bestempeld. Tot de inheemse brandganspopulaties worden de volgende populaties gerekend:

- alle vestigingen op de Waddeneilanden en langs de Nederlandse kust
- vestigingen in het reguliere overwinteringsgebied van de brandgans in Friesland.

Overige populaties, zeker daar waar gebroed wordt met soepganzen en exoten, in parken, hertenkampen of in de nabijheid van waterwildcollecties worden als niet inheems beschouwd. Aanwezigheid van meerdere vogels met ringen van fokkers duiden vaak op een niet-inheemse status.

Voor brandganzen die als gevolg van natuurlijke processen in Nederland zijn komen te broeden, geldt, net als voor de grauwe gans, een instandhoudingsdoelstelling. Afschot in het kader van schadebestrijding mag wel plaatsvinden. Voor overige, door onnatuurlijke omstandigheden in Nederland terechtgekomen populaties, geldt een nulstandbeleid.

Soepganzen- Onder de verzamelnaam soepgans vallen de bontgekleurde nazaten van de eens zo populaire boerderijgans. Deze ganzen worden veelal aan hun lot overgelaten en hebben zich op veel plaatsen in het vrije veld gevestigd. Boerenganzen behoren taxonomisch gezien tot dezelfde soort als de inheemse grauwe gans. Door kruisingen tussen soepganzen en wilde grauwe ganzen treedt genetische vermenging op. Voor soepganzen en voor andere kruisingen tussen verschillende soorten wordt een nulstand nagestreefd.

Bijlage 2. Provinciale regelingen

Hierbij een overzicht van de provinciale regelingen. Bij dit overzicht is uitgegaan van datgene wat op de website te vinden is. De betreffende websitebron is in blauw vermeld. De meeste regelingen zijn 5 jaar geldig

Groningen (2009-2014)

www.provinciegroningen.nl/informatiebalie/publicaties/faunabeheerplan.pdf

Tabel 1 **Type ontheffing of aanwijzing en het type machtiging die in dit faunabeheerplan per diersoort wordt voorgesteld.**

Diersoort	Type ontheffing/aanwijzing	Type machtiging
Ekster	Verjaging met ondersteunend afschot	Incidenteel
Fazant	Afschot schadeveroorzakende individuen	Incidenteel
Grauwe gans, Kolgans, Smient (overwinterend)	Verjaging met ondersteunend afschot	Op voorhand
Grauwe gans, kolgans en brandgans (overzomerend)	Verjaging met ondersteunend afschot en legselbeperking	op voorhand
Haas	Afschot schadeveroorzakende individuen	Incidenteel
Knobbelzwaan	Verjaging met ondersteunend afschot en legselbeperking	Op voorhand met meldingsplicht en beperkt aantal uitvoerders
Konijn	Afschot schadeveroorzakende individuen (gebruik kunstlicht)	Incidenteel
Nijlgans	Verjaging met ondersteunend afschot	Incidenteel
Ree	Populatiebeheer	Populatiebeheer
Roek	Verjaging met ondersteunend afschot	Incidenteel
Verwilderde boerengans	Verjaging met ondersteunend afschot	Incidenteel
Spreeuw	Verjaging met ondersteunend afschot	Incidenteel
Vos	Afschot schadeveroorzakende individuen (gebruik kunstlicht)	Op voorhand
Wilde eend	Verjaging met ondersteunend afschot	Op voorhand (1 juli - 15 aug.) Incidenteel (voor 1 juli)
Zwarte kraai	gebruik vangkooi	Op voorhand
Meerkoet	Verjaging met ondersteunend afschot	Incidenteel
Holenduif	n.v.t.	n.v.t.
Kokmeeuw, stormmeeuw, zilvermeeuw	Verjaging met ondersteunend afschot	Incidenteel

Overijssel (Faunabeheerplan van 2003/2004)

www.provincie.overijssel.nl/beleid/natuur_enplatteland/documenten_beleid/documenten#DocumentenFaunabeheersplan

Damhert en edelhert: nulstand

Canadese gans: ingrijpen via ontheffing

Brandgans: vrijstelling verstoren

Ekster: ontheffing afschot mogelijk

Grauwe gans: ontheffing

Haas: ontheffing buiten jaagperiode

Holenduif: ontheffing

Kleine rietgans en rietgans mogen niet gedood worden

Kolgans: ontheffing
 Knobbelzwaan ontheffing aan circa 10 personen
 Meerkoet ontheffing
 Roek: ontheffing mogelijk op tenminste 500 meter afstand van kolonie
 Rotgans: doden niet toegestaan
 Smient: ontheffing mogelijk
 Spreeuw: ontheffing
 Wild zwijn: nulstand.

Utrecht (2009-2014)

www2.provincie-utrecht.nl/prvutr/internet/20_10.nsf/files/Faunabeheerplan_2009-2014_07-04-09.pdf

Dieren genoemd in de Beleidsnota Flora- en faunawet Provincie Utrecht

Diergroep	Beleid zoals vastgesteld in de Beleidsnota
Zoogdieren	
Haas	Ontheffing doden bij aantoonbare schade mogelijk
Konijn	Ontheffing gebruik kunstlicht onder voorwaarden mogelijk
Ree	Ontheffing doden / populatiebeheer
Vos	Ontheffing gebruik kunstlicht onder voorwaarden mogelijk
Woelrat	Ontheffing voor verontrusten en doden ex artikel 68 mogelijk
Verwilderde kat	Aanwijzing ex artikel
Ganzen en eenden	
Overzomerende Brandgans	Ontheffing voor doden, verontrusten, en vernielen nesten mogelijk
Overzomerende Grauwe gans	Ontheffing voor doden en vernielen nesten op voorhand mogelijk
Overwinterende ganzen vrijstellingenlijst geplaatst	Binnen het kader van het beleidskader Faunabeheer op de provinciale
Canadese gans	Landelijk vrijgesteld
Kleine rietgans	Binnen het kader van het beleidskader Faunabeheer op de provinciale vrijstellingenlijst geplaatst; alleen voor verstoring!
Overzomerende Kolgans	Ontheffing voor doden en vernielen nesten op voorhand mogelijk
Overwinterende Kolgans vrijstellingenlijst geplaatst	Binnen het kader van het beleidskader Faunabeheer op de provinciale
Smient vrijstellingenlijst geplaatst	Binnen het kader van het beleidskader Faunabeheer op de provinciale
Wilde eend	Ontheffing bij (dreigende) schade op voorhand mogelijk
Nijlgans	Aanwijzing ex artikel 67
Verwilderde boerengans	N.v.t.
Kraaiachtigen	
Ekster	Vooralsnog worden geen ontheffingen op voorhand verleend
Kauw	N.v.t.
Roek	Ontheffing voor afschot op gevoelige percelen mogelijk
Zwarte kraai	Landelijk vrijgesteld
Overige vogels	
Fazant	Ontheffing doden bij aantoonbare schade
Gaai	In specifieke gebieden ontheffing mogelijk 21
Houtduif	Geen aanvullende ontheffingen noodzakelijk
Knobbelzwaan	Ontheffing voor verjagen, afschot en vernielen van nesten mogelijk
Meerkoet	Ontheffing op voorhand mogelijk

Spreeuw

Provinciale vrijstelling voor doden in de periode van 1 juni t/m 31 oktober. Ontheffing voor afschot op schadegevoelige fruitpercelen buiten de periode van provinciale vrijstelling mogelijk.

Gelderland (Faunabeheerplan 2009-2014)

www.gelderland.nl/Documenten/Themas/Landelijk_Gebied/Natuur/Eindconcept%20deel%20I%20FBP%20Gelderland.pdf

Diersoort	Vrijstelling doden, jacht	Ontheffing/machtiging voor
Damhert		Afschot t.b.v. populatiebeheer
Edelhert		Afschot t.b.v. populatiebeheer
Grauwe gans, kolgans, smient (overwinterend)		Verjaging met ondersteunend afschot
Grauwe gans, kolgans, Brandgans (overzomerend)		Verjaging met ondersteunend afschot Grauwe gans populatiereductie o.b.v. gebiedsplan Afschot schadeveroorzakende individuen
Haas buiten jachtseizoen	Bejaagbare wildsoort	
Knobbelzwaan		Verjaging met ondersteunend afschot Afschot schadeveroorzakende individuen
Konijn	Bejaagbare wildsoort Landelijke vrijstelling voor doden buiten seizoen ter voorkoming van landbouwschade	m.b.v. kunstlicht
Meerkoet		Verontrusten met ondersteunend afschot van 1 september tot 1 april, buiten Natura2000-gebieden en ganzenfoerageergebieden
Moeflon		Afschot t.b.v. populatiebeheer
Ree		Afschot t.b.v. populatiebeheer
Roek	Provinciale vrijstelling voor verstoren op schadegevoelige percelen in heel Gelderland Provinciale vrijstelling van het jaar ter bescherming van gewassen voor verjagend afschot (van zonsopkomst tot zonsondergang) op percelen met pit- en steenvruchten, van 1 mei tot 1 november	Verontrusten van 1 april- 15 sept.
Spreeuw	Provinciale vrijstelling voor verstoren op schadegevoelige percelen in heel Gelderland Provinciale vrijstelling voor verjagend afschot op percelen met bedrijfsmatige teelt van pit- en steenvruchten (van zonsopkomst tot	Verjaging met ondersteunend afschot rest
Vos	Landelijke vrijstelling voor doden	Afschot schadeveroorzakende individuen m.b.v. kunstlicht en aardhonden
Wilde eend	Bejaagbare wildsoort Provinciale vrijstelling voor Verontrusten	Verjaging met ondersteunend afschot buiten jachtseizoen. Ontheffing voor verjaging met ondersteunend afschot op schadepercelen
Wild zwijn		Buiten Veluwe: afschot t.b.v. 0-stand Binnen Veluwe: afschot t.b.v. populatiebeheer en schadebestrijding
Zwarte kraai	Landelijke vrijstelling voor doden	Mogelijkheid gebruik vangkooi bij schade

Zeeland Faunabeheerplan 2005-2009

www.kreeft.zeeland.nl/zeesterdoc/ZBI-O/ZEE/ZEE0/70061/7--613_1.pdf

Verordening om kauw, spreeuw, wilde eend en zwarte kraai te doden met behulp van een geweer, ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, en voor zover zij beschikken over de door de grondgebruiker verleende en vereiste schriftelijke toestemming.

Verordening voor verontrusten geldt voor: brandgans, ekster, grauwe gans, haas, holenduif, kauw, knobbelzwaan, kolgans, meerkoet, rietgans, rotgans, smient, spreeuw, wilde eend, zwarte kraai.

Er zijn ontheffingen aan Faunabeheereenheid gegeven voor:

Fazant: opzettelijk verontrusten periode 1 maart t/m 31 mei en het doden met gebruik van geweer in periode 1 maart t/m 15 april of 30 april of 15 mei

Haas: doden met gebruik van geweer in periode van 1 maart t/m 30 juni of van 1 april t/m 14 mei of van 1 jan. t/m 14 okt.

Wilde eend: doden met gebruik van geweer tot een uur na zonsondergang in periode van 1 juli t/m 14 augustus

Ree: doden met geweer vanaf 1 uur voor zonsopkomst tot 1 uur na zonsondergang, mannetjes gehele jaar, vrouwtjes in periode van 1 september tot 31 maart in speciale gebieden

Damhert: doden met gebruik geweer vanaf 1 uur voor zonsopkomst tot 1 uur na zonsondergang op schadegevoelige percelen, mannetjes gehele jaar, vrouwtjes van 1 oktober t/m 29 februari en in periode van 1 oktober t/m 29 februari op alle percelen in speciale gebieden

Damhert en ree: doden ter voorkoming en bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren gedurende het gehele jaar in de gehele provincie.

Limburg

www.limburg.nl/nl/html/algemeen/beleid/natuur/floraenfaunawet/Floraenfaunawet.asp#aG037PQFHBE135M1W6EQ1

In de provincie Limburg zijn de nijlgans, de rosse stekelstaart, de verwilderde boerengans en de verwilderde duif opgenomen in het Besluit aanwijzing ex artikel 67 van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat Gedeputeerde Staten personen (of categorieën van personen) kunnen aanwijzen om de stand van deze diersoorten op aangewezen gronden te beperken.

Ontheffing mogelijk voor:

Afschot van reegeiten incl. kalveren in periode 1 dec. t/m 31 maart, afschot van reebokken toegestaan in periode 15 april t/m 16 september

Regulering populatie geldt ook voor edelhert, damhert of wild zwijn.

Damhert: doden, bemachtigen en met het oog daarop opsporen van damherten.

Vossen ter voorkoming van belangrijke schade aan broedende weidevogels of ter voorkoming aan schade aan niet bedrijfsmatig gehouden vee

Hazen in de periode 1 januari t/m 14 oktober

Grauwe ganzen en kolganzen gedurende de maanden oktober, november, december, januari, februari en maart

Roeken: doden ter ondersteuning van acties gericht op het verjagen van roeken

Spreeuwen: doden ter ondersteuning van acties gericht op het verjagen van deze dieren.

Overzomerende grauwe ganzen: doden ter ondersteuning van acties gericht op het verjagen van grauwe ganzen periode 1 april t/m 30 september

Flevoland

Ontheffing aan Stichting Faunabeheereenheid Flevoland.

De ontheffing wordt verleend voor het verjagen, ondersteund met afschot van overwinterende kolganzen en overwinterende ganzen met geweer, ter voorkoming van belangrijke schade aan akkerbouwgewassen, grasland, graszaad en vollegrondsgroenten in de gehele provincie Flevoland met uitzondering van de beschermde gebieden en aangewezen foerageergebieden.

Voor edelhert, damhert, en wild zwijn streven GS voor korte termijn geen in het wild levende populatie na. Ontheffing afschot mogelijk.

Ree: mocht beheer noodzakelijk zijn dan worden jachtaktehouders en jachtopzichters in dienst van de stichting Faunabeheer Flevoland ingevolge art. 67 1^e lid als categorie van personen aangewezen om in hun jachtgebied te stand van reeën mogen beperken.

Grauwe gans: als uit faunabeheerplan blijkt dat beheer van populatie noodzakelijk is, is ontheffing mogelijk voor overzomerende ganzen.

Knobbelzwaan; ontheffing afschot mogelijk als preventieve maatregelen onvoldoende werken.

Hazen: ontheffing op kapitaalsintensieve percelen en hazenschade op percelen die zijn voorzien van hazenkerende raster mogelijk.

Nijlgans: mag worden gedood.

Roeken: ontheffing doden mogelijk als preventieve middelen onvoldoende werken.

Holenduif: ontheffing afschot alleen op schadepercelen of in de directe nabijheid in de aanvliegeroute op de schadepercelen.

Van de rest van de provincies is alleen maar de website vermeld waar de Faunabeheerplannen te vinden zijn.

Friesland www.fryslan.nl/sjablonen/1/infotype/loket/product/view.asp?objectID=12272

Drente www.drenthe.nl/algemene_onderdelen/service_blok/zoeken/?zoeken_term=faunabeheerplan

Noord-Holland faunabeheerplan 2009-2013

www.fbenoordholland.nl/index.php?option=com_wrapper&Itemid=124

Zuid-Holland

Noord-Brabant http://www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/natuur-en-landschap/plant-en-dier/faunabeheereenheid-en-faunabeheerplan.aspx/~/_related/e8529f3501064ceb84ca986c9acc3409

Utrecht [www2.provincie-utrecht.nl/prvutr/internet/j20_10.nsf/files/Faunabeheerplan_2009-2014_07-04-09.pdf/\\$FILE/Faunabeheerplan_2009-2014_07-04-09.pdf](http://www2.provincie-utrecht.nl/prvutr/internet/j20_10.nsf/files/Faunabeheerplan_2009-2014_07-04-09.pdf/$FILE/Faunabeheerplan_2009-2014_07-04-09.pdf)